

QARABAĞ AZƏRBAYCANDIR!

HAYKA

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

№ 16 (1251)

Cümə, 9 oktyabr 2020-ci il

Qüvvət elmdədir...

Nizami Gəncəvi

HAYKA

Qəzet 1984-cü ildən nəşr olunur

Türkiyə-Azərbaycan birliyinin sülhə hesablanmış siyasəti öz nəticələrini verir

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 6-da Türkiye Respublikasının Xarici İşlər naziri Mövlud Çavuşoğluun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Prezident İlham Əliyev nazir Mövlud Çavuşoğluun ölkəmizə bu səfərinin xüsusi önem olduğunu, bizim üçün o qədər de asan olmayan bir dönmədə səfərin qardaş Türkiyənin Azərbaycana açıq dəsteyinin təzahürü olduğunu söyləyib. Qeyd edib ki, bu dəsteyə görə Azərbaycan xalqı

gardaş türk xalqına və onun Prezidentinə dərin minnətdarlıq hissi yaşayır.

"Mənim əziz qardaşım, hörmətli Prezident Recep Tayyib Erdoğan ilə bu günlərdə temaslarım, onun çox açıq, qətiyyətli bəyanatları bütün dünyaya göstərdi ki, Azərbaycan tək deyil. Azərbaycanın yanında Türkiyə kimi dünya məqyasında böyük bir güc olan dövlət var, qardaş ölkə var. Bu dəstək bizi ruhlandırr, bize əlavə güc verir və eyni zamanda, bölgədə sabitliyin, əmin-amanlığın təmin edilməsi üçün önemli rol oynayır", - deyə Prezident İlham Əliyev bildirib.

Görüşdə ölkə başçısı Türkiyənin bölgədə və dünyada yalnız sülhə hesablanmış siyasətinin həm Yaxın Şərqdə, həm də Qafqazda artıq öz nəticələrini verdikini, xalqlarımızın, eləcə də bütün dünyənin Türkiyə-Azərbaycan birliyini gördükünü deyib: "Əziz qardaşım, hörmətli Prezident Recep Tayyib Erdoğan ilə biz bu məsələ ilə bağlı dəfələrlə öz sözlərimizi demmiş ki, Türkiyə-Azərbaycan birliyi bütün dünya üçün örnek olmalıdır. Bu gün biz real həyatda bunu göstəririk, sübut edirik və bu birliyin geleceyi, hesab edirəm ki, bölgədə dayanıqlı sülhən təmin edilməsi üçün əsas şərt olacaqdır".

Sonra Türkiyənin Xarici İşlər naziri Mövlud Çavuşoğlu səmimi qəbula görə təşəkkür edib. Qardaş ölkənin rəhbəri Recep Tayyib Erdoğanın və türk xalqının salamlarını çatdırıb.

"Xüsusilə Zati-alinizin də vurğuladığı kimi, Türkiyənin, türk xalqının Can Azərbaycana olan destəyini bir daha bütün dünyaya göstərmək üçün buraya səfərə gəldim. Sizin liderliyiniz Azərbaycan öz torpaqlarını azad etmək üçün mübarizə aparır və buna qadirdir, güc vərdir, potensial vardır. Əlbəttə, Türkiyə olaraq və türk xalqı olaraq, biz də nə vaxt, hansı sahədə ehtiyac duyulursa Azərbaycana hər cür destəyi verməye hazırlıq. Bunu Prezidentiniz Erdoğan ve bizlər her platformda izah edirik, vurğulayıraq", - deyə nazir diqqətə çatdırıb.

Mövlud Çavuşoğlu Azərbaycanın haqlı mübarizə səsinin bütün dünyaya çatdırmaq işinin azərbaycanlı hemkarlar və xaricdəki bütün sefirliklərimizlə birlikdə həyata keçirildiyini bilirib: "Bu gün Sizdən alacağımız təlimatlarla daha böyük güclə bir yerdə çalışmağa davam edəcəyik. Azərbaycanın işgal edilmiş torpaqları artıq azad olunmalıdır. Azərbaycan hüquqi və mənəvi cəhətdən de haqlıdır və bu haqlı mübarizəsinə hər yerdə izah edərək bu mübarizəni də meydanda və masada birlikdə aparmağa, inşallah, davam edəcəyik".

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı

№ 374

Bakı şəhəri, 3 oktyabr 2020-ci il

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının bəzi məsələləri haqqında

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının bəzi məsələləri haqqında Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 119-cu maddəsinin səkkizinci abzasını rəhbər tutaraq, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının təklifini nəzərə alaraq Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə qərara alır:

1. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Fəlsəfə İnstitutu "Fəlsəfə və Sosioqiyika İnstitutu" adlandırılın.
2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2015-ci il 17 noyabr tarixli 363 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2015, № 11, maddə 1426; 2016, № 7, maddələr 1356, 1359; 2017, № 1, maddə 127) ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Struktur"nda 2.29-cu bənd aşağıdakı redaksiyada verilsin:

"2.29. Fəlsəfə və Sosioqiyika İnstitutu";

3. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası bu Qərardan irəli gələn məsələləri həll etsin.

Əli ƏSƏDOV,
Azərbaycan Respublikasının Baş Naziri

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı

№ 375

Bakı şəhəri, 3 oktyabr 2020-ci il

"Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında elmi tədqiqatların maliyyələşdirilməsinin yeni mexanizminin tətbiqi ilə bağlı AMEA-nın İqtisadiyyat İnstitutunda 2021-2024-cü illər üzrə pilot layihənin həyata keçirilməsi Qaydası"nın təsdiq edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 119-cu maddəsinin səkkizinci abzasını rəhbər tutaraq, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının təklifini nəzərə alaraq Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə qərara alır:

1. "Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında elmi tədqiqatların maliyyələşdirilməsinin yeni mexanizminin tətbiqi ilə bağlı AMEA-nın İqtisadiyyat İnstitutunda 2021-2024-cü illər üzrə pilot layihənin həyata keçirilməsi Qaydası" təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi və digər aidiyyəti dövlət organları bu Qərardan irəli gələn məsələləri həll etsinlər.

Əli ƏSƏDOV,
Azərbaycan Respublikasının Baş Naziri

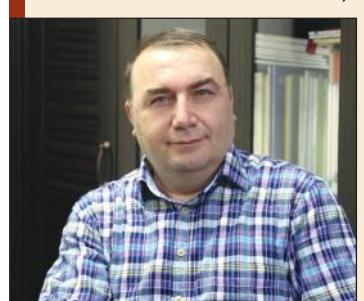
AMEA Rəyasət Heyətinin növbəti iclası keçirilib

səh. 2 ⇨

AMEA-nın elmi-tədqiqat müəssisələrinin orduya dəstəyi davam edir

səh. 4 ⇨

Türkiyəli professor:
Prezident İlham Əliyevin bu qətiyyətli qərarı Azərbaycan tarixinə qızıl hərflərlə yazılıcaq

səh. 5 ⇨

"Cənubi Qafqaz. 1903-cü il xəritəsi: ermənilərin toponiqik aqressiyalarını arqument kimi ifşa edən tarixi-coğrafi xəritələr

səh. 6 ⇨

AMEA Rəyasət Heyətinin növbəti iclası keçirilib

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Rəyasət Heyətinin növbəti iclası keçirilib.

Iclasda AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev, Rəyasət Heyətinin üzvləri - AMEA-nın birinci vitse-prezidentləri, akademiklər İsa Həbibbəyli və İbrahim Quliyev, AMEA-nın vitse-prezidentləri, akademiklər Dilqəm Tağıyev, İrədə Hüseynova, Rasim Əliquliyev, akademiyanın akademik-katibi, AMEA-nın müxbir üzvü Əminəgə Sadiqov, Rəyasət Heyətinin üzvü vəzifəsini icra edənlər - akademiklər Cəmil Əliyev və Gövhər Baxşəliyeva iştirak ediblər.

Tədbiri AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev açaraq iclasın gündəliyi barədə iştirakçıları məlumat verib. Akademik Ramiz Mehdiyev qeyd edib ki, Mərkəzi Elmi Kitabxananın (MEK) direktoru Sevil Zülfiqarova MEK-in fəaliyyətində bir sıra problemlərin mövcudluğu və onların aradan qaldırılması üçün müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsinin zəruriliyi ilə bağlı məktubla AMEA-nın prezidentine müraciət edib. Akademik Ramiz Mehdiyev sözügedən müraciətə cavab olaraq AMEA Rəyasət Heyətinin 29 sentyabr tarixli iclasında akademik Gövhər Baxşəliyevanın sədrliyi ilə Yoxlama Komissiyasının yaradıldığını və MEK-də ilkin yoxlamaların aparıldığından diqqətə çatdırıb.

Sonra akademik Gövhər Baxşəliyeva ilkin yoxlamaların nəticələri barədə Rəyasət Heyətinin üzvlərinə məlumat verib. Diqqətə çatdırıb ki, Mərkəzi Elmi Kitabxanada Azərbaycanın tarixinə dair sanballı əsərlər saxlanılır və onlar xalqımızın milli-mənəvi sərvəti olduğundan qorunması zəruridir. Akademik 2014-2019-cu illəri əhatə edən materiallərlə tanışlıq zamanı bir sıra nöqsanların aşkarlandığını, ötən illər

erzində kitabların kataloqlaşdırılmasının zəif aparıldığı, bəzi nəşrlərin nəmisişlik şəraitində qalaraq sıradan çıxdığını, həmçinin MEK-in kitab balansında çatışmazlıqların mövcudluğunu diqqətə çatdırıb.

Dünyanın bir çox aparıcı kitabxanalarında tədqiqatlar apardığını deyən Gövhər Baxşəliyeva həmin yerlərdə peşəkar xidmətlərin göstərildiyini ve AMEA MEK-in seviyyesinin de bu mərhələyə qaldırılmasının zəruriliyini bildirib. Həmçinin qurumun kadr potensialına ciddi diqqət yetirilmesinin, kitabxanaçılıq ixtisaslı peşəkar şəxslərə üstünlük verilməsinin, Mərkəzi Elmi Kitabxanadakı nəşrlərin kataloquğunun çap edilməsinin zəruriliyini söyləyib.

Daha sonra AMEA Rəyasət Heyəti aparatinin Hüquq və kadrlar idarəsinin rəisi, Yoxlama Komissiyasının koordinatoru, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Rasim Ağasıyev, komissiya üzvləri - Rəyasət Heyəti aparatinin Elmi iş şöbəsinin müdürü, tarix üzrə elmlər doktoru Zəmfira Hacıyeva, Hüquq və kadrlar idarəsinin Hüquqi təminat şöbəsinin müdürü Ayygün Arifli və Daxili nezareti və audit şöbəsinin müdürü müavini Mehparə Kəlbəliyeva çıxış edərək aparılan yoxlama barədə məlumat veriblər.

Qeyd olunub ki, yoxlamaların əhatə etdiyi dövrde bir çox kitabların inventarlaşması, hemçinin elektron qaydada maliyyə senedləşməsi zəif aparılıb. Həmçinin indiki MEK rəhbərliyinin fəaliyyəti ilə bağlı ümumi akt tərtib olunaraq Rəyasət Heyətinə təqdim edilib.

Mövzu etrafında çıxış edən akademik İsa Həbibbəyli komissiyanın işini sona qədər davam etdirməsinin zəruriliyini vurğulayıb. Akademik, o cümlədən MEK-in ve AMEA-nın Kitab şəbəkəsi fondunun balansında olan nəşrlərin sayı barədə məlumatların akademiyanın ötən illərdəki hesabatlarında əksini tapdığını və komissiya üzvlərinin bundan faydalana biləcəyini diqqətə çatdırıb.

Gəncliyinin Azərbaycanın sanballı alımları ile birge kitabxanalarda keçdiyini deyən akademik İrədə Hüseynova isə kitab fondunun tariximiz, mədəniyyətimiz üçün qiymətli əsərlər olduğunu və komissiyanın yoxlamalarını davam etdirməsinin vacibliyini bildirib.

Akademik Rasim Əliquliyev isə çıxışında Mərkəzi Elmi Kitabxananın yeni binasının tikintisi zamanı xarici ölkələrin təcrübəsindən istifadə edildiyini, lakin ötən illərdə bir sıra çatışmazlıqların meydana çıxdığını söyləyib. Akademik diqqətə çatdırıb ki, kitabxanaçılıq bu gün informasiya sisteminin, eləcə de informasiya texnologiyalarının tətbiq sahələrindən biridir və MEK yeni yaradılan zaman çoxlu İKT avadanlıqlarının alınmasına, güclü serverlərin quraşdırılmasına baxmayaraq, ötən dövrlər ərzində əhəmiyyətli iş ortaya qoyulmayıb. Akademik Rasim Əliquliyev MEK ilə akademiyanın elmi müəssisə və təşkilatlarının kitabxanaları arasında qarşılıqlı elaqələrin zəruriliyini vurğulayıb və bunun AMEA-da kitabxanaçılıq işinin təşkilinə müsbət töhfə verəcəyini bildirib. Bundan əlavə, kitabxana işinin təşkilili ilə bağlı peşəkar kadrların burada işə cəlb edil-

məsinin, komissiyanın öz işini sona qədər obyektiv şəkildə davam etdirməsinin önemini toxunub.

Mövzu etrafında çıxış edən akademiyanın akademik-katibi, AMEA-nın müxbir üzvü Əminəgə Sadiqov isə kitabxanada mühafizə xidmətinin təşkilini, eləcə də yanğın təhlükəsizliyi ilə bağlı məsələlərə ciddi diqqət yetirilməsinin vacibliyini vurğulayıb.

Sonra AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev çıxış edərək komissiyanın öz işini obyektiv həyata keçirməsi üçün MEK rəhbərliyinin müvafiq şərait yaratması barədə tapşırıq verib, yekun hesabatın nəticəsinə əsasən, müvafiq qərarların qəbul ediləcəyini söyləyib.

Bundan əlavə, iclasda AMEA-nın informasiya Texnologiyaları Institutundan və M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasından müvafiq sahə üzrə təcrübəsi olan şəxslərin komissiyanın tərkibinə daxil edilməsi barədə qərar qəbul olunub.

Sonda Ermənistan silahlı qüvvələrinin sentyabrın 27-dən etibarən başlayan təxribatına cavab olaraq ölkə Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin qətiyyətli rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusunun işgalçılara qarşı bütün cəbhə boyu genişmiqyaslı uğurlu ekses-hücum əməliyyatı apardığını diqqətə çatdırıran akademik Ramiz Mehdiyev bu əməliyyatların fonunda Azərbaycan alımlarının ölkəmizin haqq davasında, Vətən mühəbirəsində haqlı mövqeyinin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılmasında, həmçinin gəncələr arasında vətənpərvərlik istiqamətində təbliğatın aparılmasında, KiV-de mütəmadi olaraq sanballı elmi çıxışların edilməsində aktiv rol oynamalarının zəruriliyini bildirib, Vətən tarixi elmi istiqamətlərində sanballı tədqiqatların aparılmasıın əhəmiyyətini vurğulayıb.

Akademik Dilqəm Tağıyev:

"Ordumuzun uğurlarının əsasında Ali Baş Komandanın güclü siyasi iradəsi, xalqın birləyi dayanır"

Azərbaycan Ordusunun Ermənistanın işğalini altında olan torpaqlarımızın azad edilməsi istiqamətində apardığı uğurlu əməliyyatlarla bağlı AMEA-nın Kataliz və Qeyri-Üzvi Kimya İnstitutunda tədbir keçirilib.

ritəsi dünya dövlətləri, eləcə də BMT tərəfindən resmən tanınıb. Lakin Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycan torpaqlarını işğal edib və 30 ilə yaxındır ki, işğal altında saxlayır. BMT təhlükəsizlik Şurasının torpaqlarımızın qeyd-sərsiz boşaldılması barəsində məlum qətnamələri qəbul etməsinə baxmayaraq sözügedən sənədlər kağız üzərində qalıb. Bu gün bizim ordumuz haqqı, ədaləti və bir milyona yaxın qaćqınlarımızın hüquqlarını bərpa etmək üçün mübarizə aparır.

AMEA-nın vitse-prezidenti hazırlı şəraitde cəbhə ilə yanaşı informasiya məkanından da mührənin getdiyini vurğulayıb və bu mührəbədə her bir Azərbaycan ziyalısının iştirakının vəcibliyini bildirərək qeyd edib ki, alımlarımız informasiya mührəbəsinin önünde getməli, yerli və xarici kütüvə informasiya vəsítələrində, səsial səbəkələrde aktiv olmalıdır.

Akademik Dilqəm Tağıyev çıxışının sonunda vurğulayıb ki, bütün və müstəqil Azərbaycan uğrunda aparılan mübarizədə ziyalılar Ali Baş Komandan İlham Əliyevin və qəhrəman ordumuzu yanındadırlar.

Sonra institutun Həmkarlar Təşkilatının sədri, prof. Arif Əfəndi, laboratoriya müdürü, prof. İxtiyar Bəxtiyarlı, Gənc Alim və Mütəxəssisler Şurasının sədri, dos. Faiq Məmmədov və başqaları çıxış edərək torpaqlarımızın 30 ilə yaxın müdəddətə işğal altında qaldığını, sülh danışlılarının heç bir fayda vermediyini söyləyiblər. Vurğulanıb ki, cəbhədə gedən mührəbə Azərbaycanın haqqı işidir və tezliklə Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə ordumuz torpaqlarımızı işğalçılarından tam təmizləyəcək, üçrəngli bayraqımız Şuşada dalğalanacaq. Qarabağ Azərbaycandır!

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyində AMEA-nın institutları tərəfindən təqdim olunan layihələr müzakirə edilib

Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi və AMEA-nın Biologiya və Tibb Elmləri Bölüməsinin rəhbər şəxsləri, elmi tədqiqat institutlarının alım və mütəxəssislerinin iştirakı ilə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müvafiq institutlarının təqdim etdikləri və icrası planlaşdırılan layihələrin müzakirəsinə həsr edilmiş onlayn seminar keçirilib.

Seminarda giriş nitqi söyləyən Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı naziri İnam Kərimov ölkənin ərazi bütövüyünün bərpası uğrunda müzəffər ordumuzun Qarabağ savaşında əldə etdiyi uğurlar münasibəti ilə seminar iştirakçılarını təbrik edib. Nazir belə bir məsul dövrdə aqrar sektorun qarşısında duran mühüm vəzifələrə, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi ilə AMEA arasında elmi-texniki əməkdaşlığı gücləndirilməsinə dair imzalı "Niyət Sazısı"ndən irəli gelən həlli vacib məsələlərə, Azərbaycanda aqrar sahədə mövcud olan problemlərin həllində elmin roluna və bu baxımdan keçirilən seminarın əhəmiyyətini toxunub.

AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İrədə Hüseynova bu seminarın keçirilməsinə göstərilən təşəbbüsə görə İnam Kərimova öz minnətdarlığını bildirib. O, çıxışında ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasının hərbdə qazanılan uğurlar qədər əhəmiyyətli olduğunu vurğulayıb və alımların bu sahəye real töhfələr verməye hazır olduğunu, hər iki qurumun institutları arasında birgə icra olunması planlaşdırılan layihələrin əhəmiyyətini qeyd edib.

Sonra seminar Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi Aqrar Elm və İnnovasiya Mərkəzinin direktoru b.ü.f.d. İmran Cümşüdovun moderatorluğu

ilə davam etdirilib. Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Samirə Rüstəmova "Rəqəmsal və genom texnologiyaların tətbiqi esasında büğdanın quraqlığı davamlı və yüksək məhsuldar rüşəym plazmasının seçilməsi və seleksiya programlarında istifadəsi" (rəhbər: AMEA-nın vitse-prezidenti, Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun direktoru, akademik İrədə Hüseynova), Torpaqşunaslıq və Aqrokimya İnstitutunun direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Əlövət Quliyev, "Torpaqların şorlaşması, şorakətleməsi və eroziyaya uğraması dərəcelərinin və qida maddələrinə təlabatının dəqiqiləşdirilməsi" (rəhbər: Əlövət Quliyev), Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun şöbə müdürü, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ruhəngiz Məmmədova "Molekulyar genetik və xromosom mühəndisliyi metodları ilə pambıq genofondunun zənginləşdirilməsi, iqtisadi əhəmiyyətli yeni sortların yaradılması" (rəhbər: Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Zeynal Əkpərov), Botanika İnstitutunun laboratoriya müdürü, biologiya elmləri doktoru, professor Səyyarə İbadullayeva "Azərbaycan Respublikasında təbii örtüş, biçənək və otlqların davamlı idarəedilmə sisteminin yaradılması ilə onların yem bazasının möhkəmləndirilməsi və bitki biomüxtəlifliyinin qorunub saxlanılması" (rəhbər: Səyyarə İbadullayeva) mövzularında müştərək layihələri prezentasiya formasında təqdim ediblər, konstruktiv şəkildə keçirilən seminarda iştirak edən alım və mütəxəssislərin sualları cavablandırıblırlar.

Tədbirə yekun vuran nəzir İnam Kərimov və akademik İrədə Hüseynova birgə elmi tədqiqatların aparılması ilə aqrar sahənin inkişafına dəyərli töhfələr veriləcəyinə inamlarını ifadə ediblər.

Akademik Rasim Əliquliyev:

"Ordumuzun əldə etdiyi uğurların əsasında dövlət başçısının siyasi iradəsi, xalqın birliyi və güclü iqtisadiyyat faktoru dayanır"

Ermənistanın işgali altında olan torpaqlarımızın azad edilməsi istiqamətində Azərbaycan Ordusunun apardığı uğurlu əməliyyalarla bağlı AMEA-nın informasiya Texnologiyaları Institutunun onlayn toplantısı keçirilib.

Toplantıda AMEA-nın vitse-prezidenti, institutun direktoru, akademik Rasim Əliquliyev sentyabrın 27-si səhər saatlarında Ermənistan silahlı qüvvələrinin cəbhəboyu Azərbaycan ərazilərinə hücum etdiyini, buna cavab olaraq Ali Baş Komandanın emri ilə bütün temas xətti boyu eks-hükum əməliyyatlarına başlandığını qeyd edərək əzmkar ordumuzun bir çox yaşayış məntəqələri və strateji yüksəklikləri işğaldan azad etdiklərini, tarixi nailiyetlərə imza atdıqlarını diqqət qatdırıb.

Azərbaycanın Prezidenti İlham Əliyevin xalqa müraciətini xatırladan alım, bu gün siyasi və sosial mənsubiyətindən asılı olmayaraq hər kəsin vətən uğrunda birləşdiklərini və dövlət başçısının siyasetini tam şəkildə dəstəklədiklərini deyib.

R.Əliquliyev bildirib ki, ölkə Prezidenti öz nitqində bütün həmvətənlərimizi vahid Azərbaycan bayrağı altında birləşdirərək onların fikir və düşüncələrini ifadə edib, ciddi argumentlər götirərək xalqı qəlebəyə ruhlandırıb.

"Bu gün cəmiyyətin bütün təbəqələri, hər bir peşə sahibi öz imkanları çərçivəsində arxa cəbhədə Qarabağ uğrunda mübarizə aparan ordumuza dəstək vermelidir", - deyə alım əlavə edib.

R.Əliquliyev bu çətin günlərdə Azərbaycan ziyalılarının da üzərinə ciddi vəzifələrin düşdürüünü, hər bir alimin bu mübarizədə elindən gələn dəstəyi göstərməli olduğunu qeyd edib.

AMEA-nın vitse-prezidenti dövlət başçısının uğurlu daxili və xarici siyasetindən söz açaraq bildirib ki, 30 il ərzində böyük bir inkişaf yolu keçmiş Azərbaycan bu gün güclü iqtisadiyyati ilə dünya arenasına sürətlə integrasiya edir. Bunun nəticəsidir ki, ordumuz düşmənə layıqli cavab verərək ard-arda mühüm qələbələr qazanır.

"İllərdi ki 1 milyondan çox həmvətənimiz öz doğma yurdunuşından didərgin düşüb", - deyən alım nəzərə çatdırıb ki, bu gün Azərbaycanın her bir vətəndaşı sona qədər mübarizə aparmaq, qələbə qazanmaq və ölkənin ərazi bütövülüyü təmin etmək uğrunda sefərber olub.

Alım əlavə etmişdir ki, ordumuzun əldə etdiyi uğurların əsasında dövlət başçısının siyasi iradəsi, xalqın birliyi və güclü iqtisadiyyat faktoru dayanır. Azərbaycanın bütün xəritəsi dünya dövlətləri, eləcə də BMT tərefindən tanınır. Bu gün biz haqlı olaraq öz torpaqlarımızın

azad edilməsi uğrunda müharibə aparırıq.

Akademik Azərbaycanın silahlı qüvvələrinin uğurlar əldə etməsində yüksək texnologiyaların, müasir qurğuların və kosmik peyklerin əvəzsiz rolundan da söz açıb. Bildirib ki, ölkə rəhbərinin ordu quruculuğu sahəsində apardığı məqsədönlü islahatların nəticəsində intellektual texnologiyalarla təchiz olunmuş müasir və qüdrəli ordu formalaşıb.

AMEA-nın vitse-prezidenti dövlət başçısının uğurlu daxili və xarici siyasetindən söz açaraq bildirib ki, 30 il ərzində böyük bir inkişaf yolu keçmiş Azərbaycan bu gün güclü iqtisadiyyati ilə dünya arenasına sürətlə integrasiya edir. Bunun nəticəsidir ki, ordumuz düşmənə layıqli cavab verərək ard-arda mühüm qələbələr qazanır.

R.Əliquliyev rəhbərlik etdiyi qurumun da Azərbaycan Ordusuna dəstək verməyə hazır olduğunu qeyd edib: "Silahlı Qüvvələrə Yardım Fonduna ianə etmək, ehtiyac yaranarsa Mərkəzi Qan Bankına qan vermək və digər tədbirləri həyata keçirməkla ordumuza dəstək olmalyıq".

Alım, həmçinin institutun bir neçə əməkdaşının hazırlı cəbhə bölgəsində düşmənə qarşı döyüdüyü dıqqətə çatdırıb.

Akademik R.Əliquliyev çıxışının sonunda bütün bütöv və müstəqil Azərbaycan uğrunda mübarizədə xalqın haqq səsini ucaltdığına görə dövlət başçısı İlham Əliyevə ölkənin ziyalıları adından minnetdarlığını bildirib, qəhrəman ordumuza yeni qələbələr arzulayıb.

Sərkərdə igid olsa!

Türkün səbriylə çox oynadılar namədlər. Sonunda bütün sərhədləri keçəndə igid sərkərdəmiz - Ali Baş Komandan İlham Əliyev qarı düşmənin laiq olduğu möhtəşəm cavabı verdi.

Bəli, beləcə aslanlar da uzun zaman çaqqalların yan-yörlərində çevirdiyi hiylər, xain, namərd işlekklərə fikir verməzlər, bù cırkıq oyunlar həd-dini aşanda ise bir pəncə zərbəsi ilə o namədlərin belini sindirib dərsini verirlər.

Ali Baş Komandanımız öncə sözla düşmənin belini qrdı: "Sen kimsən ki, mənim qarşımı şərt qoyursan?"! Bu, möhtəşəm bir rəcəz idti; düşmənin ruhunu sindiran, canına vicvicə salan bir hayqırı, aslan nərəsi idi. Bu nərədən qara gününü qablaşdırıb xain düşmən.

Tarix boyu yenilməz sərkərdələrimiz, ulu pəhləvanlarımız da düşməni eynile bu cür məglubiyyətə, ölümə, məhvə "həzirləmişlər". Dədəm Qorquduqun qopuzu, Xətayının döyük çəqirışları, Koroğlunun aslan nərəsi, adı gələndə indi də qoca ermənilərin titidiyi Osmanlinin məşhur qırxdıymə topu...

Atalarımızın namərd dünya haqqında ibretli bir sözü var: "Arxalı köpək qurd basar". Nə yaxşı ki, bù dəfə köpəyin arası boş çıxdı, Qurdun pəncəsi kükük kimi zingildət xain köpəyi! Ali Baş Komandanın çox sərrast ifadəsi ilə desək: "İti qovan kimi qovduq!" İndi yegane çəresi - murdar yuvasında yaralarını yalamaqdır... Hələ ki... Ancaq vaxt gələcək gözəl dünyamızda irinli yara kimi iy verən bu murdar yuva da dağılacəq, insanlığın canı bu üfünətdən xilas olacaq! Onda xilaskar Azərbaycan ordusuna, onun igid sərkərdəsi - Ali Baş Komandan İlham Əliyevin şəninə "əhsən, aferin, yaşasın!" sədaları asımana bülənd olacaq!

Bəli, biz tarixi günlər yaşayırıq ve bu tarixi yazar əl təkcə öz Vətənine, öz xalqına deyil, bütövlükde mütərəqqi bəşəriyyətə xidmət edir, global xilaskarlıq missiyasını şərəflə yerine yetirir.

Faşist cəlladlarına heykəl qoyulduğu bir şər yuvasının insanlığa qarşı cinayet töretməsinə seyrçi mövqədən baxan bəzi güc mərkəzləri az qala esnəyə-əsnəyə bizi ateşli dayandırmışa səsləyəndə düşünmürlər ki, sabab uşaqlar onları da başında çatlaşdırıb...

İnsanlıq tarixinin utancverici qara sehifəsi olan erməni faşizmini öz igid sərkərdəsinin başçılığı altında əzmələ darmadağın edən şanlı ordumuzun müqəddəs torpaqlarımızın azad edilməsi yolunda həyata keçirdiyi yenilməz döyüşlər, möhtəşəm silahlı ilə yazdıraq şərəflü tarix qəhrəman babalarımızın ruhu qarşısında verilən məqrur hesabatdır. Heç şübhə olmasın ki, qısa zamanda faşist cəlladlarını torpaqlarımızdan "iti qovan kimi qovacaq" (Ali Baş Komandan İlham Əliyev), azad edilmiş torpaqlarımızda möhtəşəm dinc quruculuq işlərini həyata keçirəcək, çıçəklənən yurdumuzun dinclik və sabitlik məkanı kimi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti möhtəşəm İlham Əliyevin müdrik rəhbərliyi altında bundan sonra da sürətli inkişafına nail olacaq!

Sanki müdrik babalarımız bu dərin mənalı bəyatını da ele Prezidentimiz, Ali Baş Komandanımız İlham Əliyev haqqında demişlər:

Mən aşiq Ordubada,
Yol gedir Ordubada.
Sərkərdə igid olsa,

Heç verməz ordu bada!

**Teymur KƏRİMLİ,
AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına
Əlyazmalar İnstitutunun direktoru,
akademik**

Akademik İsmayıllı Hacıyev:

"Tarixi torpaqlarımız uğrunda döyüşən Azərbaycan Ordusunun qazandığı böyük uğurlar qələbəni daha da yaxınlaşdırır"

Qarabağ problemi iki yüz ildən artıqdır ki, ortaya atılıb. Rusiya ilə Qacarlar İranı arasında XIX əsrin əvvəllərində aparılan müharibələr nəticəsində 1805-ci ilin may ayında Kürəkçay müqaviləsi ilə Qarabağ xanlığı Rusyanın tərkibinə daxil edilib. Həmin müharibələrin yekununda, xüsusişlə Türkmençay müqaviləsi ilə İran ərazisində ermənilər Azərbaycan torpaqlarına köçürülbü. Ermənilərin köçürüldüyü ərazilərdən biri də Dağlıq Qarabağ idi.

Bu faktları AMEA Naxçıvan Bölmesinin sədri, akademik İsmayıllı Hacıyev deyib. Akademik qeyd edib ki, Cənubi Qafqazda ermənilərin dövləti olmayıb. Xarici havadarlarının köməyi ilə 1918-ci ilde Ararat Respublikası - erməni dövləti yaradılıb. Bu illərdə Ermənistan dövlətinin sahəsi Batum müqaviləsinə (4 iyun 1918-ci il) görə 9 min kvadratkilometr idi. Bunulla kifayətlənməyən Ermənistan dövləti Azərbaycanın bir sıra torpaqlarına ərazi iddiaları irəli sürdü. Qarabağın, Zəngəzurun və Naxçıvanın onlara verilmesini tələb edirdilər. Həmin vaxt ermənilər Qarabağın dağlıq ərazisində kompakt halda yaşayırıllar. 1918-1921-ci illərdə aparılmışları açıq mübarizə yolu ilə Qarabağın bir hissəsini Ermənistana birləşdirmək isteyirdilər. Artıq 1922-ci ildə Sovetlər Birliyi yaranmışdı və onların havadarları da artmışdı. 1921-ci ilin iyulun 3-də Qafqaz Bürosu Dağlıq Qarabağın Ermənistana veriləsi haqqında qərar qəbul etdi. Azərbaycan Xalq Massalalar Sovetinin sədri Nəriman Nərimanovun qəti mövqeyi sayəsində bunun qarşısı alındı və həmin il iyulun 4-də Qafqaz bürosunun qərarı ilə Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın tərkibində saxlanıldı. Ermənilər isə bunun Azərbaycanın tərkibinə verilməsi kimi qeyd edirlər ki, bu səhvdir. Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın tərkibinde idi və tərkibinde saxlanıldı.

Alım diqqətə çatdırıb ki, SSRİ yaranıqdan sonra (dekabr, 1922-ci il) ölkə rəhbərliyində Mikoyan, Kirov, Oronikidze, Çiçerin kimi adamlar erməniləri himaye edirdilər. Nəticədə, 1923-cü ilin iyulun 7-də 80 min yaxın erməninin yaşadığı Dağlıq Qarabağın Azərbaycanın tərkibində mədəni mexəriyyət verildi. Bununla, gələcək bəyələrin, qarşıdurmanın əsası qoyuldu. Halbuki bu dövrə Ermənistanda 350 min, Gürcüstanda bundan da çox azərbaycanlı yaşayırı. Maraqlıdır, ermənilərə mexəriyyət hüququnu verildiyi halda ne üçün azərbaycanlılara mexəriyyət verilmədi? İkili siyaset həmin dövrən davam edirdi. XX əsr boyu erməni milletçiləri dəfələrlə Dağlıq Qarabağı Ermənistana birləşdirməye cəhdər etmişlər, lakin bunu reallaşdırma bilməmişlər. Mixail Qorbaçovun hakimiyyəti dövründə ermənilər üçün əlverişli fırsat yarandı. Baş katib ermənipərəst olduğundan, Aqambekyan, Sitaryan, Xaçəturov, Şahnazarov kimi ermənilərə etrafında yiğidildən, onların dediklərinə emel edirdi. O vaxtı Azərbaycan rəhbərliyinin zəifliyi (K.Bağırov, Ə.Vəzirov, A.Mütəllibov Ə.Elçibəy) və hakimiyyət çəkisi erənilərin Dağlıq Qarabağa yiyələnməsi üçün şərait yaratıldı. Sonrakı dövdə Ermənistanda neinki Dağlıq Qarabağı, onun ətrafindakı 7 rayonu da (Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan, Laçın, Kəlbəcər, Qubadlı) işğal etdi, azərbaycanlıları qaçqın və köçkünlərə vəziyyətine saldı.

Akademik İsmayıllı Hacıyev deyib: "Döyük meydandan biabircasına məğlub olan erməni silahlı qüvvələri bunun acığını Azərbaycanın tərkibinə vəzifələrini, himayə edirdi. 2 oktyabr tarixinədə çoxsaylı erməni qüvvələri öldürülüb, 200-dən çox tank və zirehli texnika, 230-a yaxın artilleriya qırğuları, 120-e yaxın nəqliyyat vasitələri, 1 ədəd S-300 zenit-raket qırğusu və başqa vasitələr mehv edilib. Qəhrəman əsgər və zabitlərimiz bir neçə yaşayış məntəqələrini, yüksəklikləri, idarəetmə punktlarını və Murovdəq yüksəkliyini ele keçirib, erməni qüvvələrinin beziləri silah-sursatını, nəqliyyat vasitələrini, döyük bayrağını, rəsmi sənədləri ataraq qaçıblar.

Akademik İsmayıllı Hacıyev deyib: "Döyük meydandan biabircasına məğlub olan erməni silahlı qüvvələri bunun acığını Azərbaycanın tərkibinə vəzifələrini, himayə edirdi. 2 oktyabr tarixinədə çoxsaylı erməni qüvvələri öldürülüb, 200-dən çox tank və zirehli texnika, 230-a yaxın artilleriya qırğuları, 120-e yaxın nəqliyyat vasitələri, 1 ədəd S-300 zenit-raket qırğusu və başqa vasitələr mehv edilib. Qəhrəman əsgər və zabitlərimiz bir neçə yaşayış məntəqələrini, yüksəklikləri, idarəetmə punktlarını və Murovdəq yüksəkliyini ele keçirib, erməni qüvvələrinin beziləri silah-sursatını, nəqliyyat vasitələrini, döyük bayrağını, rəsmi sənədləri ataraq qaçıblar. Atalarımızın namərd dünya haqqında ibretli bir sözü var: "Arxalı köpək qurd basar". Nə yaxşı ki, bù dəfə köpəyin arası boş çıxdı, Qurdun pəncəsi kükük kimi zingildət xain köpəyi! Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın şanlı ordusuna erməni vandallarına elə bir dərs verəcək ki, tarix boyu onlar bunu unutmayacaqlar! Əzəli və tarixi Qarabağ torpaqları yağı düşməndən azad ediləcək, qaçqın və köçkünlər öz yurdularına dönməcəklər! Xalqımız yaxın günlərdə qələbe sevincini yaşayacaq. Dövlət-ordu-xalq birliyi bunu qətiyyətələ deməyə imkan verir".

AMEA-nın elmi-tədqiqat müəssisələrinin orduya dəstəyi davam edir

Bu günlərdə AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyevin təşəbbüsü ilə Akademianın elmi müəssisələri öz gəlirləri hesabına Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrinə Yardım Fondu na vəsait köçürür, yardımalar edir.

08.10.2020-cil il tarixinədək Silahlı Qüvvələrə Yardım Fondu AMEA-nın elmi bölmələri tərəfindən aşağıdakı məbləğdə pul vəsaiti köçürürləb:

- Fizika-Riyaziyyat və Texnika Elmləri Bölmesi - 66250 manat
- Kimya Elmləri Bölmesi - 26600 manat
- Yer Elmləri Bölmesi - 12000 manat
- Biologiya və Tibb Elmləri Bölmesi - 58685 manat
- Humanitar Elmlər Bölmesi - 36050 manat
- İctimai Elmlər Bölmesi - 48594 manat

Hazırda dəstək davam edir. Alımlarımız inanır ki, Azərbaycanın üçrəngli bayraqı tezliklə Qarabağın bütün ərazilərində dalgalanacaqdır.

Qarabağ Azərbaycandır!

İllərlə gözlədiyimiz gün gəlib çatdı

Artıq illərlə gözlədiyimiz gün gəlib çatıb. Ali Baş Komandanımızın rəhbərliyi ilə düşmənin xain hücumlarının qarşısını almaq, torpaqlarımızı azad etmək məqsədilə bütün cəbhə boyu əks-hücumda keçən müzəffər Azərbaycan Ordusu tam şəkildə hərbi və mənəvi üstünlük əldə edərək erməni vandallarının törətdiyi növbəti təxribatın qarşısını qətiyyətlə alır və düşmənə sarsıcı zərbələr endirir.

Bu gün Azərbaycan Silahlı Qüvvələri erməni hərbi birləşmələrinin onlarla hərbi texnikasını ələ keçirməkdə davam edir. Azərbaycan Ordusu ilə mübarizəyə tab gətirmeyən Ermənistən silahlı qüvvələri hərbi texnikalarını ataraq ərazidən qaçırlar. Ağdərə istiqamətində qoşunlarımız Suqovuşan ətrafındaki hakim yüksəklikləri azad ediblər. Cəbrayıllı-Füzuli istiqamətində qoşunlarımız düşmənin müqavimətini qıraraq onu geri çekilməyə məcbur edib və irəliləməyə nail olub. Murov-

dağı istiqamətində də əməliyyat şəraiti qoşunlarımızın nəzarəti altındadır. Xalqımız her gün, her saat uzun illər ərzində işğal altında qalan ərazilərimizin, yaşayış məntəqələrinin işğaldan azad edilməsi, strateji əhəmiyyətli yüksəkliklərin ələ keçirilərək nezareət götürülməsi barədə resmi qələbə xəberləri alaraq bu zəfərlərin qürur və sevincini yaşayır. Torpaqlarımız 30 illik işğaldan azad edilir. Ata-baba yurdlarının həsrəti ilə yaşayan kökünürlər öz doğma evlərinə döñecəklər.

Ali Baş Komandanımızın uzun illərdən bəri yorulmaz diplomatik, hərbi və siyasi fealiyyəti öz bəhrəsinə verməkdədir. Prezidentimiz də dəfələrə vurguladığı kimi, bu, xalqımızın haqqı işidir. Allah bu müqəddəs işdə Azərbaycan Ordusuna yar olsun. Vətən, torpaq uğrunda canından keçən bütün şəhidlərimizə rəhmet etsin. Şəhidlərimizin xatirəsi qəlbimizdə əbədi yaşayacaq.

Gün o gün olsun ki, zəfər bayraqı Şuşada, Laçında və digər azad olunacaq torpaqlarımızda ucalsın. Yaşasın şanlı, rəşadətli Azərbaycan Ordusu! Var olsun, cənab Ali Baş Komandan! Qarabağ Azərbaycandır!

**Ulduzə QURBANOVA,
AMEA YAP ərazi təşkilatının sədri,
biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent**

Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun rəhbərliyi əsgərlərimizlə görüşüb

AMEA-nın akad. Y.H.Məmmədəliyev adına Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun direktoru, akademik Vaqif Abbasov və müəssisənin əməkdaşı, professor Elmira Süleymanova Füzuli bölgəsində olub, əsgərlərimizlə görüşüb.

Görüş çərçivəsində Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunda yaradılmış və AMEA Yüksek Texnologiyalar Parkının rezidenti "INKOR" MMC ilə birləşdə istehsal təşkil olunmuş dezinfeksiya, yuyucu, dərman vasitələri, isti geyimlər qəhrəman əsgərlərimizə çatdırılıb.

AMEA-nın müxbir üzvü Əbülfəz Quliyev:

"Azərbaycan əsgəri mütləq qalib gələcək"

Bu il sentyabrın 27-də Ermənistən silahlı qüvvələri növbəti dəfə təxribat törədərək yeni əraziləri işğal etmək üçün hücuma keçdi, yaşayış məntəqələrimizi ağır silahlardan atəş tutdu, həmin ərazidə yaşayan çox sayda sakinin ölümünə, yaralanmasına, ev-eşiklərinin dağılmamasına səbəb oldu. Buna cavab olaraq şanlı ordumuz işğal olunmuş torpaqlarımızı düşməndən azad etmək üçün əks-hücum əməliyyatına başladı. Müzəffər ordumuz qısa zamanda bir sıra yaşayış məntəqəsini və yüksəklikləri düşməndən azad etdi, ona sarsıcı zərbə vurdu.

Bu sözleri Naxçıvan Bölməsinin incəsənət, Dil və Ədəbiyyat İstítutunun direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Əbülfəz Quliyev deyib.

Əbülfəz Quliyev vurğulayıb ki, 30 ilə yaxın bir dövrə ölkəmizin dilbər guşəsi - can Qarabağın düşmən tapşığında qalması bizi çox ağırdır. Çünkü ölkəmizin 20 faizi işğal edilib, bir milyondan çox soydaşımız yurd-yuvasından didərgin düşüb, xain qonşularımız müqəddəs yerləri, məscidləri, pirləri, tərixi-mədəniyyət abidələrimizi darmadağın ediblər.

Ermənilərin yerli xalq olmadığıni diqqətə çatdırıb AMEA-nın müxb-

bir üzvü bildirib ki, 1828-ci ildən çar Rusiyasının xarici ölkələrdən erməniləri getirib Azərbaycana yerləşdirməsi ilə İravan, Göyçə, Dilican, Zəngəzur, Uluçanlı, Vedi, Qəmərlı, Ağbabə, Pənbək və digər torpaqlarımız yağı düşmən tərəfindən qəsb edildi. İndi isə düşmənlərimiz Dağlıq Qarabağ və Aran Qarabağı, hətta Naxçıvanı ələ keçirməyi qarşılara məqsəd qoyublar. Bununla bağlı niyyətlərini gizlətmir, açıq-açıqına, utanıb-çəkinmədən bəyan edir, saxta məlumatlarla, qırmızı yalanlarla beynəlxalq ictimaiyyəti aldatmağa çalışırlar.

Çox təessüf ki, bəzi dövlətlər Azərbaycanın haqq işini, öz erazisinə düşmən işgalindən azad etmək hüququnu təsdiq etmək əvəzinə, erməni işgalini müdafiə edir, atəşin dayandırılmasını tələb edirlər. Biz erməni daşnaklarının havadarlarından qorxmırıq və haqq işimiz uğrunda sonadək mübarizə aparmağa hazırlıq.

İnstitutun direktoru bildirib ki, bu gün bütün Azərbaycan xalqı bu müqəddəs işdə Prezidentimiz, Silahlı Qüvvələrimizin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin, qəhrəman ordumuzu yanındadır, onu ürekdən dəstəkləyir. Azərbaycan əsgərində isə böyük ruh yüksəkliyi var, çünkü onlar Vətən uğrunda vuruşurlar. Vətəndaş olaraq Vətən uğrunda hər şeyə hazır olmalıdır. Varımızdan-yoxumuzdan belə keçməliyik. Şəhriyar demişkən: "Ustadımız deyib, heçdir Vətənsiz can, Azərbaycan!"

Əbülfəz Quliyev deyib: "Bütün varlığımı inanıram ki, Vətən mühabibəsi qələbə ilə başa çatacaq. Qələbə bizimlədir. Qəhrəman Azərbaycan əsgəri bu sevinci Azərbaycan xalqına baxş edəcək! Yaşasın igid əsgərlərimiz! Yaşasın qəhrəman Azərbaycan Ordusu!"

AMEA-nın Qadınlar Şurasının bəyanatı

27 sentyabr 2020-ci il tarixinən başlayaraq Ermənistən silahlı qüvvələri işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərdən dinc əhalinin yaşadığı yaşayış məntəqələrini, eləcə də Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin mövqelərini müxtəlif növ silah və artilleriya qurğularından atəş tutur.

Aralarında qadın və uşaqların da olduğu dinc əhalidən hələk olanlar və yaralananlar var, evlərə, təsərrüfatlara ciddi ziyan deyir. Ermənistən beynəlxalq hüquqdan irəli gələn öhdəliklərinə, eləcə də "Mühabibə zamanı mülki əhalinin müdafiəsi" haqqında Cenevre Konvensiyasına, BMT-nin Uşaq Hüquqları Konvensiyasına, ümumilikdə insan hüquqları sahəsində digər mühüm sənədlərin müvafiq müddəələrinə əməl etməyərək mütemadi şəkildə beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinin kobudcasına pozur və müharibə cinayətlərini davam etdirir.

Ali Baş Komandan, ölkə Prezidenti İlham Əliyevin emri ilə ordumuz bütün təmas xətti boyu əks hü-

cuma keçərək, düşmənin müdafiə xəttini yarib, ermənilərin hərbi texnika və canlı qüvvəsini məhv edərək, bir sıra stratəji əhəmiyyətli yüksəklik və yaşayış məntəqələrini işğaldan azad edib.

Azərbaycan xalqı döyüslər başlayan gündən böyük ruh yüksəkliyi ilə Ali Baş Komandanın ətrafında six birləşərək, ordumuza tam dəstək nümayiş etdirir. On minlərlə Vətən oğlu ordu sıralarına qatılmaq üçün könülü şəkildə cəbhəyə yollanıb. Azərbaycan xalqı torpaqlarını düşmən iş-

galından azad etmək üçün əsl xalq-dövlət birliyi nümayiş etdirir. Bu mesuliyyətli, ağır və şərflı günlərdə bütün xalqımız kimi AMEA qadınları da cəbhədən gələn xəbərləri həyəcanla izləyir, şanlı ordumuzun işğal altındakı torpaqları azad edəcəyi günü inamlı gözleyir.

Biz AMEA qadınları bu müqəddəs amala çatmaq yolunda vuruşan Vətən oğullarına güc-qüvvət arzuluyırıq. Ali Baş Komandanın dediyi kimi, "Zəfər bizimdir, biz qələbə çalacaqıq"!!!

Azix mağarası ermənilərin hərbi sursat anbarına çevrilib

1992-1993-cü illərdə Dağlıq Qarabağ ərazisi və Azərbaycanın 7 rayonu - Laçın, Kəlbəcər, Ağdam, Füzuli, Cəbrayıllı, Qubadlı, Zəngilan, yeni Azərbaycan ərazisinin 20%-i Ermənistən tərəfindən işğal edildikdən sonra bəşəriyyətin ulu ecdadlarının beşiklərindən biri olan Azix mağarası ermənilərin hərbi sursat anbarına çevrilib.

II-Gədəbəy mədəniyyətlərinin davamlılarının yaşayış məskənidir.

"Mənbələr və tədqiqatlarda bildirilir ki, antik dövrde Qarabağ ərazisi Albaniyanın tərkibində ən iri vilayəlli əhəmənilər etmişdi. Qaynaqlar Qarabağ bölgəsinin tayfalarının alban-türk mənşəli olmasını təsdiq edir. Lakin ermənilər ərazilərimizi işğal etdikdən sonra abidələrimiz dağıdılib yer üzündən silindi, alban xristian abidələri isə tamamilə saxtalashdırıldı. Xalqımızın tarixi yadigarı olan Yelisey məbədi, Həsəniz məbədi və digər abidələrdə alban yazı-

ları silindi. Həmin abidələrin albanlara məxsus olan eşyaları dağıdıldı. Yelisey məbədində saxlanılmış Alban hökmərdarı III Vaçaqanın qəbri və sovməsindəki yazi tamamilə məhv edildi. Erməni işğalçıları məşhur Xocalı kurqanlarını yer üzündən sildilər. Muzeylərimizi dağıtdılar. Şuşada Azərbaycan mütəfəkkirlerinin heykəllərini avtomat gülələri ilə desik-desik etdilər".

Q.Hacıyev əlavə edib ki, ermənilər Qarabağ bölgəsində külli miqdarda muzey eksponatlarını Ermənistana aparıblar.

Tarixçinin sözlərinə görə, ərazilərimizi işğal etdikdən sonra vaxtile ermənilər Qarabağ ərazisində planlı şəkildə gizlində həyata keçirdikləri saxtakarlıq aşkar icra etmək üçün "geniş imkan" əldə etdilər. Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinin tarixi abidələrinin şəkillərini kitab və jurnalarda erməni abidələri adı altında dünya ölkələrinə yayırlar.

BEYNƏLXALQ ELMİ DƏSTƏK

Türkiyəli professor: “Prezident İlham Əliyevin bu qətiyyətli qərarı Azərbaycan tarixinə qızıl hərflərlə yazılıcaq”

Ermənistən artıq 30 ilə yaxındır ki, Azərbaycanın tarixi torpaqlarını işgal altında saxlayır. Qarabağda yaşayan azərbaycanlılar insanlıq siyamyan işğancılara məruz qalıb, bir milyondan çox soydaşımız yurd-yuvusından didərgin salınıb. Erməni vəhşiliklərinin ən açıq və ağırli nümunələrindən biri Xocalı soyqırımıdır.

Bu fikirləri 2020-ci ildə “Dünya-nın ən nüfuzlu elm adamları” siyahısına daxil edilən, Türkiyənin Süleyman Dəməral Universitetinin profesoru Abdullah Avey bildirib.

Azərbaycanın öz tarixi torpağı olan Dağlıq Qarabağın ve onun etrafında tərəfəri artıq 27 ildir. sebir göstərərək bu məsələnin sülh yolu ilə həlli istiqamətində əlindən gələni edib. Lakin

işğalin dərhal dayandırılması və Azərbaycan ərazilərindən geri çəkilməsinə dair Birleşmiş Millətlər Təşkilatının bütün qərarlarını, elecə də beynəlxalq hüquq və normaları tapdalayan Ermənistən hakimiyəti işğalçı siyasetini davam etdirir. Yaranmış vəziyyətin həlli üçün yaradılmış ATƏT-in Minsk qrupunun işğala son qoyulması üçün heç bir addım atmadıqları da açıq-aşkar ortadadır.

Uzun illər davam edən bu vəziyyətin işğalçı Ermenistana yeni təxribatlar və hücumlar etmək üçün cəsər verdiyini, imkan yaratdığını bildi-

rən A.Avey deyib: “Ermənistən tövərdiyi cinayətlərin sübutları ortadadır. Lakin, buna baxmayaraq, Türkiye və bir neçə dövlətdən başqa bütün dünya buna səssiz qalıb. Bu işğalın sühl yolu ilə həllinin mümkün olmadığını görən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev cəsərəti addım ataraq Ermənistənla onun başa düşəcəyi dildə danışacaqını dünyaya qatdırdı. Prezident İlham Əliyevin bu qətiyyətli qərarı Azərbaycan tarixinə qızıl hərflərlə yazılıcaq. Müasir texnika ilə silahlanmış qüdrətli Azərbaycan Ordusu düşmən ordusundan üstün olduğunu göstərdi və işğal altındaki torpaqların bir hissəsini işğalçılarından təmizlədi. İnşallah, qüdrətli Azərbaycan Ordusu işğal altındaki bütün torpaqları en qısa zamanda azad edəcək. İşğalçı Ermənistən bunu vaxtında anlaşa, daha az itki verə. Bu haqqlı mübarizəsində böyük türk xalqı və qardaş Türkiyə Respublikası daim Azərbaycanın yanındadır.”

Azərbaycanlı alim bundestaqın ayrı-ayrı üzvlərinin qərəzli qənaətlərini alman mətbuatında tənqid edib

Almanianın “blogs.taz.de” nəşrində azərbaycanlı alim Asif Məsimovun “Dağlıq Qarabağ ətrafında münaqişə: bu da insan haqları barədədir” sərlövhəli məqaləsi çıxıb .

Məqalədə Ermənistən-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsindən, bu münaqişə nəticəsində Ermənistən tərəfindən Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsinin və ona bitişik yeddi rayonun işğal edilməsindən danışılır. Müellif Ermənistən və Azərbaycan silahlı qüvvələri arasında gedən son döyüslərə bağlı bu günlərdə fikirlərini bildirən alman siyasetçilərinin mövqeyini işqlandırır. Almaniya siyasetçiləri Barbara Hendricks (SPD), Sergey Lagodinski (İtifaq 90/Yaşlılar) və Heline Evrim Zommerin (Solçular partiyası) münaqişəni beynəlxalq hüquq çərçivəsində həll etməyə çağırıqları və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəklədikləri halda alman deputatların diğər qrupu Ermənistən maraqlarına lobbiçilik edir. Asif Məsimov öz bəyanatlarında beynəlxalq hüquqa istinad

etməyən və Azərbaycanla Türkiyəni “aqressiv siyaset” de əsəssiz olaraq suçlayan Cem Özdemir (İtifaq 90/Yaşlılar), Sevim Dağdələn (Solçular partiyası), Hayke Henzel (Solçular partiyası) və Albert Vaylerin (XDI) subyektiv mövqelərini tənqid edir.

Müellif, həmcinin vurğulayır ki, qərəzli bəyanatlarla çıxış edən siyasetçilər etnik təmizləmə həyatə keçirən və azərbaycanlıları öz torpaqlarından qovan Ermənistanda insan haqlarının pozulmasına lazımı diqqət ayırmırlar.

Alman tarixçi Azərbaycana dair Qərb ölkələrindəki stereotipləri tənqid etdi

Alman tarixçi, türkoloq, nəsimişunas alim Mixael Raynhard Hess Ermənistən-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə münasibət bildirib.

Alim hadisələrə dair alman mətbuatının yanaşmasına istinad edib və burada köhne klişelərdən istifadə olunduğu vurğulayıb. Bu kontekstdə aparıcı “Spiegel” jurnalında münaqişəye dair dərc olunmuş məqalədə “Ermənistən tərəfindən nezəret olunan Dağlıq Qarabağın beynəlxalq hüquq əsasən müsəlman ölkəsi Azərbaycana məxsus olması” və “Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ qarşı hərb əməliyyata başlanması” cümlələrini təhlil edən M.Hess birincinin lüzumsuz yera dini amili qabartdığını, ikincinin guya Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan ayrı ərazi, Azərbaycanın isə ona hücum edən karənək aktor olması təəssüratı yaratdığını vurğulayır. Qeyd edir ki, belə ifadə Azərbaycan haqqında təcavüzkar obrazı yaradır, halbuki bu, Azərbaycan ərazisinin Ermənistən tərəfindən işğal edilməsini nezərə alsaq absurddur. Azərbaycanın özünümüdafiə hüququndan istifadə etməsi daha düzgün ifadə olardı.

Müellif alman mətbuatında oxşar ifadələrdən istifadə edilməsinin arxa-sında anti-müsəlman düşmən obrazının dayandığı fikrindədir. Bildirir ki, erməni tərəfi bu obrazı həmisi təşviq edir, bununla Dağlıq Qarabağ və Azərbaycanın digər ərazilərinin işğalına və Xocalı qətləmisi kimi mühərribe cinayətlərinə xristian-müsəlman qarşidurmasının donu geyindirməyə çalışır. Tarixçi alim Dağlıq Qarabağın əhalisinin eksəryetinin 1830-cu illərədək müsəlman olduğunu, bu demoqrafik vəziyyətin 1828-ci il Türkmençay və 1829-cu il Ədirnə sülhündən sonra ermənilərin bölgəyə köçürülməsi nəticəsindən çar Rusiyasının işğal siyasetinin tərkib hissəsi olaraq deyişdirildiyini bildirir.

M.Hess, həmcinin münaqişənin son 25 ildə həll olunmaması və indi yenidən qızışmasının səbəbi kimi qlobal siyasi sistemin böhranını görür. Bu sistemin işğalçı müharibələr, soyqırımı, işgəncə ve qötülişlərin qarşısını ala biləcek mexanizmlərinin olmadığını, hazırda dünənini I və II Dünya müharibələri ərefəsindən yaxşı vəziyyətə olduğunu qeyd edir. Eyni zamanda, dünənən bu münaqişəyə uzun müddət bigən qaldığını vurğulayır.

Gürcüstanlı akademikdən Azərbaycanın haqq davasına dəstək

Gürcüstanın tanınmış iqtisadi-alimi, Gürcüstan Milli Elmlər Akademiyasının akademiki, iqtisad elmləri doktoru, professor Vladimer Papava “Kommersant” radiosuna müsahibəsində Azərbaycanın öz ərazi bütövlüyünün bərpası uğrunda apardığı hərb əməliyyatlarının tam anlaşılan olduğunu söyləyib. Qeyd edək ki, V.Papava həm də AMEA iqtisadiyyat İnstitutunun Fəxri doktorudur.

“İqtisadi fəsadlar töredə bilər?” sualının cavabında V.Papava deyib ki, “ilə-əvvəl ərazi bütövlüyü məsələsinə dəqiq və birmənalı mü-

nasibet bildirmək lazımdır. Ərazi bütövlüyünün pozulmazlığı hamiliqliqə qəbul edilmiş beynəlxalq hüquq normadır. Nezərə almaq lazımdır ki, ərazi bütövlüyü problemi Gürcüstanın özü üçün də birinci dərəcəli əhəmiyyətə malikdir. Biz ərazi bütövlüyü pozulmuş bütün ölkələri, o cümlədən Azərbaycanı müdafiə etməliyik. Yaxşı həldir ki, ərazi bütövlüyü principinə bu cür universal yanaşma bir çox gürci mütəxəssisləri tərəfindən dəstəklənir və getdikcə daha açıq bir şəkilde ifadə olunur”.

AZƏRTAC

İqtisadi əlaqələr regionda sabitliyin qaranti kimi

Məlum olduğu kimi, “iqtisadiyyat siyasəti müəyyən edir”. Dövlətlərə-si iqtisadi münasibətər yalnız zəruri galır və olunmasına deyil, həmcinin xarici siyaset, elm, mədəniyyət və digər sahələrdə əməkdaşlıq kimi məsələlərdə strateji tərəfdəşləri müəyyən edir.

Bu günlərdə AMEA akademik Ziya Bünyadov adına Şərqsünsəlq İnstututun Türkiye tarixi və iqtisadiyyat şöbəsinin baş elmi işçisi, iqtisad elmləri doktoru, dosent Esma Əmir-İlyasovanın rus dilində “XX-XXI əsrlerin qoşşaqında Türkiye-Azərbaycan iqtisadi əlaqələrin regional və beynəlxalq əməkdaşlıq kontekstində” (“Turecko-azərbайджанские экономические связи на рубеже XX-XXI вв. в контексте регионального и международного сотрудничества”) monoqrafiyası işiq üzü görüb. Kitabın elmi redaktoru AMEA İqtisadiyyat İnstututun Qloballaşma və beynəlxalq iqtisadi münasibətər şöbəsinin müdürü, iqtisad elmləri doktoru, professor Fuad Qənbərov, rəyciləri isə iqtisadiyyat, texnika və neqliyyat üzrə elmləri doktoru, professor Ədalət Əliyev və iqtisad elmləri doktoru, professor Gülənber Əzizovadır.

Monoqrafiya son 25-30 ilde iki ölkənin iqtisadi inkişafını nezərə almaqla Türkiye-Azərbaycan iqtisadi əlaqələrinin genişləndirilməsinə geosiyasi amillərin və nezəri əsaslarının təsirinin təhlilinə həsr edilib. Elmi əsərdə idxl-ixrac mübadiləsində Türkiye və Azərbaycanın yeri və rolu araşdırılır, onların integrasiya proseslərindəki rolü, makroiqisəsi reyting göstəriciləri üzrə iki ölkənin iqtisadiyyatının dünya iqtisadiyyatın celb edilməsi əsaslandırılır.

Müəllif baş verən prosesləri yalnız müqavilə, coxtərəfli saziş, beynəlxalq konvensiyalar və institutlar üzərindən deyil, həmcinin ticaret, investisiyalar, elmi-texniki əlaqələr və digər sahələr üzərindən de təhlil edir. Bu zaman müqayisəli təhlil Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiya regionu ile bərabər inkişaf etmiş Qərbi ölkələri və bir sıra inkişafda olan ölkələr celb edilir. Bütün bunlar biliklər iqtisadiyyatın doğru inkişaf edən dünya iqtisadiyyatının qloballaşması şəraitində böyük aktuallıq kəsb edir.

Monoqrafiyanın hər biri üç bölmədə ibarət olan iki fəsildə 1991-2015-ci illərdə inkişaf edən ikitərəfli iqtisadi əlaqələrin siyasi və hüquqi əsasları, Şərqi Avropa və MDB ölkələrinin plan iqtisadiyyatlarının dünya iqtisadiyyatı və beynəlxalq münasibətlərə integrasiyası, Türkiye, Azərbaycan və həmşərhəd ölkələrin iqtisadiyyatının dünya iqtisadiyyatı və beynəlxalq münasibətlərə celb olunması, həbələ reyting göstəriciləri üzrə iki ölkə arasında ticarət əlaqələrinin inkişafı (həcmi, dinamikası, texnoloji səviyyəsi və s.) və bu kimi mühüm məsələlər araşdırılır.

Elmi əsərdə təqdim olunan cədvəllerde müxtəlif statistik məlumatlar yer alır. Burada regional birləşmiş ticarət blokları, müxtəlif məhsul strukturları, nomenklatura və ölkə qrupları üzrə Türkiye və Azərbaycanın idxl və ixracın strukturunu, iki ölkənin sənaye inkişafının indeksləri, Türkiye və Azərbaycan arasında həyata keçirilən ticarətin dinamikası, mühüm məhsul qrupları üzrə əsas ixrac və idxlən göstəriciləri, ölkələrin iqtisadiyyatına yetirilən kredit və xarici investisiyaların həcmi və bir çox digər iqtisadi inkişaf göstəriciləri verilir. Bundan eləvə, cədvəllerde Türkiye və Azərbaycan yandaşlıq texnologiyalar sahəsi üzrə istehsal olunan məhsulların idxlə və ixracı, növlər üzrə sənayedə innovasiya texnologiyalarına xərclənən vəsaitlər, bilik və kommunikasiya texnologiyalarının inkişaf indeksləri üzrə müqayisəli təhlil, həmcinin müxtəlif ölkələrdə elm və texnologiyaların inkişaf göstəriciləri haqqında məlumat təqdim olunur.

Monoqrafiyada müəllif qeyd edir ki, dünya ölkələri iqtisadiyyatının informasiya-kommunikasiya və digər yüksək texnologiyalardan asılılığının artırığı və dövlətlərə-si iqtisadi əlaqələrin dərinleşməsi və genişləndirilməsi şəraitində xarici ticarət siyasetinin və iqtisadi siyasetin keçirilməsi onların müasir təleblərə uyğun olub-olmamışından birbaşa asılıdır: “Buna görə Türkiye və Azərbaycan üçün postsovət məkanı və bir sıra qonşu ölkələr ilə qarşılıqlı regional əməkdaşlıq böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bununla yanaşı Qərbi ölkələrinin iqtisadiyyatının energetik ehtiyatların idxləndən asılılığını və ölkəməzə daxil olan əsas gelirin neft istehsalı ilə bağlı olduğunu nezərə alaraq deyə bilərik ki, mühüm məsələlərən birini neft yataqlarının istismarının səmərəliyinin artırılması təşkil edir”.

Alim həmcinin, Avropa Birliyinə integrasiya, investisiya layihələrinin genişləndirilməsi, elmtutumlu sənaye sahələri və yüksək texnologiyaların inkişafının iqtisadi artımı və biliklər iqtisadiyyatının daha sürətli formallaşmasına təkan verəcəyini vurgulayır. Bütün bu məsələləri təhlil edərək və Türkiye ilə Azərbaycan arasında strateji iqtisadi əməkdaşlığın perspektivlərinə nəzər yetirirək müəllif müxtəlif hesablamalar aparırlar və bu hesablamalara əsaslanaraq ölkələrdə mövcud olan potensialın səmərəli istifadəsi və iqtisadiyyatın rəqabətliliyinin artırılmasına yönələn bir sıra təkliflər de irəli sürür.

Monoqrafiya dünya iqtisadiyyatı və beynəlxalq münasibətlər üzrə ixtisaslaşan, həbələ Türkiye-Azərbaycan əlaqələrinin hazırlı vəziyyətini və gələcək perspektivlərini araşdırın mütəxəssislər üçün nəzərdə tutulub.

Nəzmin CƏFƏROVA,
ELM

Tarix Muzeyində Qarabağ xanı Mehdiqulu xana hədiyyə edilmiş bayraq qorunur

Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin (MATM) fondlarında müxtəlif tarix hadisələrin şahidi olan 93 bayraq qorunur.

Həmin bayraqların sırasında Qarabağ xanı Mehdiqulu xana Rusiya imperatoru I Aleksandr tərəfindən təqdim olunan bayraq xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Muzeydən bildirilib ki, bu bayraq Rusiya imperatorlarının məhz Cavanşir sülələsindən olan Azərbaycan xanlarını ezelə Azərbaycan ərazisi olan Qarabağın hakimləri kimi tanımlarının maddi sübutudur: bayraq hakimiyət rəmzi olaraq hədiyyə edilib.

Muzeydən bildirilib ki, bu bayraq Rusiya imperatorlarının məhz Cavanşir sülələsindən olan Azərbaycan xanlarını ezelə Azərbaycan ərazisi olan Qarabağın hakimləri kimi tanımlarının maddi sübutudur: bayraq hakimiyət rəmzi olaraq hədiyyə edilib. Muzeydən bildirilib ki, “Qarabağ xanı Mehdiqulu xanın bayraqı” adlı kitab çap olunub. Nəşrdə Muzevin Silahlar və Bayraqlar fondunda saxlanılan, Qarabağ xanı Mehdiqulu xana Rusiya imperatoru I Aleksandr tərəfindən 1806-cı ildə təqdim olunan bayraq haqqında məlumat verilib. Mənbə və ədəbiyyat əsasında bayraqın təqdim edildiyi tarixi şərait və təsviri şəhər edilir. Kitabın müəllifi dosent Səbuhi Əhmədov, elmi redaktoru akademik Nailə Vəlixanlıdır.

"Cənubi Qafqaz. 1903-cü il" xəritəsi: ermənilərin toponimik məntəqələrini arqument kimi ifşa edən tarixi-coğrafi xəritələr

1877-ci ilin hərbi-topoqrafik xəritəsində aşağıdakı kəndlərin adları verilmişdir: Çubuxlu, Şəhriz, Çırçıç, Komadzor, Ördəkli, Beqlı-Hüseyn-Saraçlı, Tayçarix, Baba-kışlı, Dəli-Paşa (Paşakənd), Ferux, Yayıçı, Randamal, Tsaxkunk, Totmaşen, Karvan-Saray, Aqqara, Kaxsı, Solak, Aşağı Axtı, Yu-xarı Axtı, Bjni, Arza-kənd, Alapars, Ozanlar (Uzunlar), Suxoy fontan, Tez-Xarab, Qız-qala, Dava xaraba, Kən-kən, Küylü, Dəlləkli, Rəhmankənd (Əfəndikənd), Hacimuxan, Aqzibir, Aqqala, Əyriven, Novo-Bəyazit, Noraduz, Qışlaq, Kulalı, Paşa-kənd (Məmməd-Əğali), Kosa-Mamed, Kərim-kənd, Dəli-qardaş, Küzəcik, Baş-kənd, Eranoc, Atəşxan, Vəli-ağalı, Tsakarqar, Göl-kənd, Aşağı Adiaman, Yuxarı Adiaman, Aşağı Qaranlıq, Abdulağalı, Əliqrix, Zolaxaç, Gözəldərə, Kolani-Kərlən, Aşağı Alçalı, Gödəkbulaq, Cil, Ardaniç, Aqbulaq, Toxlucu və başqaları.

"Cənubi Qafqaz. 1903-cü il" hərbi-topoqrafik xəritəsində Göycə mahalının kəndlərinin adları (onların yazılışı dəyişdirilmədən verilir) aşağıdakı kimi verilmişdir: Çubuxlu, Tsaxkunk, Tayçaxur, Qabaxlı, Dəli-paşa, Totmaşen, Şəhriz, Randamal, Dəre-çək, Karvan - saray, Ağpara, Kaxsı, Solak, Bjni, Arza-kənd, Alapars, Uzunlar, Suxoy-fontan, Kənən, Dəlləkli, Qara-qala, Axtı, Ördəkli, Rəhmankənd, Hacimuxan, Aqzibir, Ağqala, Naraduz, Novo-Bəyazit, Qışlaq, Kulalı, Paşa-kənd, Kosa-mamed, Küzəcik, Dəli-qardaş, Baş-kənd, Eranoc, Atamxan, Göl-kənd, Vəli-ağalı, Ədiəmən, Aşağı Qaranlıq, Yuxarı Qaranlıq, Əliqrix, Zolaxaç, Kelani-kərlən, Yuxarı Alçalı, Aşağı Alçalı, Gözəldərə, Zağalı, Qızıl-xaraba, Qızıl-vənk, Yar-pızlı, Qızıl-bulaq, Daş-kənd, Sarı-yaqub, Basarkeçər, Böyük Mazrod, Kiçik Məzri, Şiş-qaya, Kəsəmən, Sad-qəxaç, Quşı-dərəli, Babacan-dərəsi, Cil, Ardanış, Aqbulaq, Qoxluca, Çəm-bərək və s.

Göycə mahali kənd adlarının hətta vizual müşayiəsi azerbaycan mənşəli oyunimlərin böyük üstünlüyü malik olduğunu göstərir.

Zəngəzur - Azərbaycanın və indiki Ermənistənin bir hissəsinə əhətə edən tarixi mahal. Zəngəzur mahalı Qafan, Gorus, Sisyan (Qarakilsə), Meqri, Zəngilan, Qubadlı və Laçın rayonlarını əhətə etmişdir. Zəngəzur silsiləsi ilə Qarabağ yaylası arasında yerleşməkə Tərter və Arpaçayın yuxarı axınlarından başlayaraq Araz çayına qədər uzanır.

Çar Rusiyası zamanı Zəngəzur Yelizavetpol quberniyasının tərkibində olmuşdur. XX əsrin əvvəllerində Zəngəzur mahalında 149 türk, 91 kürd və 81 erməni kəndi olmuşdur. 1905-1907 və 1914-1920-ci illərdə silahlı erməni daşnaqlarının təşkil etdiyi qanlı qətləm nəticəsində Zəngəzurdə çoxlu türk və kürd əhalisi məhv edilmişdir. Bu illərdə Zəngəzurdə 115 kənd yer üzündən silinmişdir. Erməni yaraqları 4472 qadın və uşağı qətəyə yetirmişdir.

Cənubi Qafqazın sovetləşdirilməsindən sonra 1920-ci ilin noyabr ayında Zəngəzurun bir hissəsinin Ermənistana verilməsi qərara alınmışdır. Neticədə Zəngəzurun 6742 kv. verst ərazisinin 3105 kv.versti Azərbaycan SSR-in tərkibində qalmış, 3637 kv. versti (4505 kv. km) işə Ermənistana verilmişdir. Faktiki olaraq aydın deyil ki, niyə Zəngəzurun daha böyük hissəsi Ermənistana hədiyyə verilmişdir.

Yenidən "Cənubi Qafqaz 1903-cü il" xəritəsinin toponimik məzmunu müraciət edək və Zəngəzurun Ermənistana keçən hissəsi hüdudlarındakı yaşayış məntəqələrinin (oyonimlərin) adlarına nəzər salaq. Bu hərbi-

topoqrafik xəritədə Zəngəzurun aşağıdakı oyunimləri verilmişdir (onların yazılışı xəritəyə əsasən dəyişdirilmədən verilir): Bazarçay, Borisovka, Qalacıq, Angelaut, Şəki, Ağudi, Uz, Pırnaut, Sisian, Baqarlı, Darəbaz, Görüs, Bayandur, Xanazak, Diq, Qərenzur, Xinzirək, Əli-qulukənd, Qaraqunç, Xoto, Şinger, Əlli, Axlaman, Şıxlər, Şaşarcık, Tatev, Tanzaver, Zeyvə, Kürd-qala, Şabadin, Artsevanik, Dovruz, Oxtar, Kirəç, Kyurut, Peyqan, Kiqi, Pirili, Quşyalı, Kirataq, Katar, Xalac, Karxana, Qyudqum, Şaşarcık, Aqarak, Çakadın, Şıxauz, Şirkət, Furxut, Oxçu, Acılı, Şabadin, Lışk, Vənk, Vartanazur, Leqvaz, Miqri, Əlidərə, Astazur, Ast, Nüvedi və s.

Rus topoqraf - kartograflarının xəritədə bir çox adları təhrif edərək yazmaqlarına baxmayaraq, Zəngəzurun yaşayış məntəqələrinin siyahısında

gi, Qaraulçu dağı, Tselen-göl dağı, Murğuz dağı, Keçən-dağı, Tec-Əhməd dağı, Bozabdal dağı, Daş-kəsən dağı, İlandağ dağı, Maymex dağı, Qolqat dağı, Alagöz dağı, Əlibəy dağı, Qara-köynək dağı, Qarniarix dağı, Qızılıyar dağı, Qara-dag dağı, Qızıl-dag dağı, Böyük Ağ-dağı, Kiçik Ağ-dağı, Arxaşın dağı, Top-dağ dağı, Qara-qaya dağı, Gözel-dərə dağı, Mu-rad-tepe dağı, Qızıl-bahası dağı, Böyük Işixlı dağı, Dəmirli dağ, Armaz dağı, Kanucik dağı, Six-yurdı dağı, Xustup dağı, Bartaz dağı.

Qəribi Azərbaycanın (indiki Ermənistən) su obyektlərinin (hidronimlər) adlarının siyahısı iki kartografi mənbəyin 1877 və 1903-cü il xəritələrə əsasən heç bir dəyişiklik edilmədən verildikdə, onların qarşılıqlı surətdə bir-birlərini tamamladığı görünür. "Cənubi Qafqaz. 1903-cü il" xəritə-

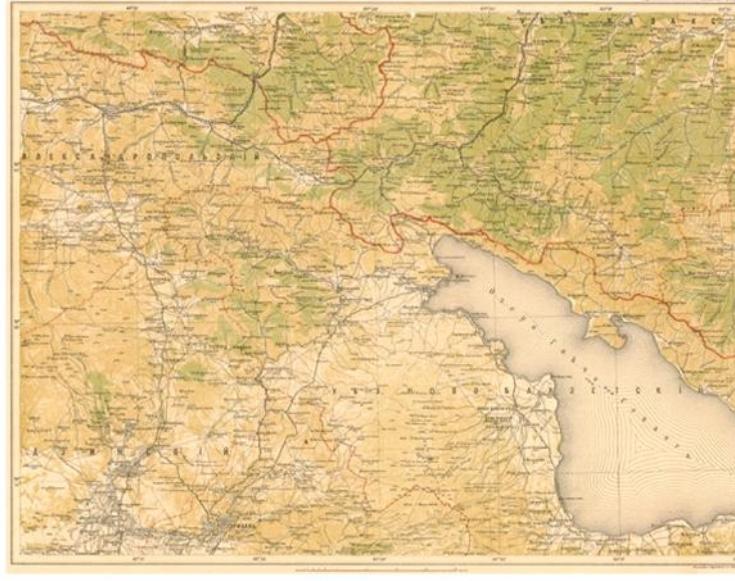

Рис 3. Военно-топографическая карта Кавказского края. Лист Е.8. 1877г.

azerbaycan oyunimləri aydın şəkildə üstünlük təşkil edir.

Relyef formaları (oronimlər) və su obyektləri (hidronimlər) adlarının reprezentativ təhlili

"Cənubi Qafqaz. 1903-cü il" hərbi-topoqrafik xəritəsinin toponimik məzmununun tədqiqini tam təsəvvür etmək üçün Qəribi Azərbaycan ərazisine aid olan oyunimlər yanaşı, reliyef formalarına (oronimlər) və su obyektlərinə (hidronimlər) aid adların reprezentativ təhlilini vermək lazımdır. Coğrafi adların toponimik şərhini vermək məqsədi ilə orta miqyaslı "Cənubi Qafqaz. 1903-cü il" xəritəsi ilə yanaşı 1877-ci ildə nəşr edilən Qafqaz vilayətinin beş verst miqyaslı müfəssəl xəritəsində istifadə edilmişdir. Bu xəritədə Qəribi Azərbaycanın mərkəzi hissəsinə İrəvan (Erivan) şəhərindən Göycə gölünü qədər olan əraziləri əhətə edir. Aşağıda Qəribi Azərbaycandakı (indiki Ermənistən) reliyef formalarının (oronimlər) coğrafi adlarının siyahısı "Cənubi Qafqaz. 1903-cü il" xəritəsində tərtibciler tərəfində yazdırılmış qaydada verilir. Hətta xəritədə bir çox coğrafi adların təhrif olunmuş formada verilməsinə baxma-yaraq əksər oronimlərin azerbaycan mənşəli olmasına gizlətmək mümkün deyil. Beş verst miqyaslı 1977-ci il Qafqaz vilayətinin hərbi-topoqrafik xəritəsində oronimlərin sayı bir neçə dəfə artır (makroformalara mezo və mikroformalarda adları əlavə olunur). Hətta bu halda belə toponimlərin mütləq çoxluğunun azerbaycan mənşəli olduğunu aydın görünür. Ona görə də burada 1877-ci il xəritəsindəki oyunimlərin uzun siyahısı verilmir.

"Cənubi Qafqaz. 1903-cü il" xəritəsində indiki Ermənistən ərazisində aşağıdakı reliyef formasi adları (oronimlər) göstərilmişdir: Əyri-təpə dağı, Ərdağ, Soyuq-bulaq dağı, Künəy da-

sində indiki Ermənistən ərazisində aşağıdakı hidronimlər göstərilmişdir: Əksibara çayı, Akstaşa çayı, Həsənsu, Tauz-çay, Arpa göl, Ters çay, Bamba çay, Maman çay, Abaran çayı, Qarnıçay, Vedilçay, Qaragöl gölü, Göycə göl, Şərqi Arpaçay, Bazarçay, Mıqrı-çay, Araks çayı, Kazi-göl və s.

Aşağıda Qəribi Azərbaycanın (indiki Ermənistən) hidronimlərinin daha müfəssəl siyahısı 1877-ci il beş verst miqyaslı Qafqaz vilayətinin hərbi-topoqrafik xəritəsi əsasında verilir: Axbuqa çayı, Xaç-bulaq çayı, Soux-su, Akstaşa çayı, Ağ-su çayı, Ters-çay, Al-paut çayı, Aqartsın çayı, Sataqana çayı, Byadan-çay, Polad-çay, Balık-çay, Arxoşan çayı, Tec-Əhməd çayı, Kömürlü çayı, Ələbi çayı, Bəmbək çayı, Qarpi çayı, Çaxkali çayı, Çaxçan çayı, Qoçqara çayı, Taş-bulaq çayı, Qaraçoban çayı, Vənk-dzor çayı, Karpicay, Qexal-dərə çayı, Korbulaq çayı, Halavar çayı, Bozexos çayı, Atam-de-rəsi çayı, Ulyash çayı, Məmər-çay, Məmər çayı, Maman (Misxana) çayı, Zanqa çayı, Qaranlıx çayı, Gözel-dərə çayı, Dəli-çay, Arxaşın çayı, Ampur çayı, Baku-göl gölü, Qara-göl gölü, Kəver çayı, Qulu-dərə çayı, Kaçı-qaya gölü, Qəndara-su çayı, Daşlı-göl gölü, Kapi-göl gölü, Ayqer-göl gölü, Aqiar çayı, Kılıç-çay, Toqmaqən-göl gölü, Ar-tsa-göl gölü, Tsakarkar gölü, Göycə və ya Sevan gölü, Şampirt çayı və s.

Çay, göl coğrafi adlarının (hidronimlərin) müqayisə təhlili, həmçinin oronimlərin analizi azerbaycan mənşəli toponimlərin tam üstünlüyünü göstərir. Yaşayış məntəqələrinin (oyonimlərin) adları ilə müqayisədə azerbaycan mənşəli oronim və hidronimlərin sayının artıqlığı özünü daha aydın şəkildə bürüze verir. Bunu nəzərə alımlıq ki, bir qayda olaraq reliyef formaları, çay və göllerin adları yaşayış məntəqələri yaranmadan əvvəl yaranır. Ona görə də bu fakt bir

Müxtəlif illərdə nəşr edilmiş xəritələrə əsasən Ermənistanda toponimlərin dəyişilmə dinamikasının cədvəli

XIX əsrin II yarısında və XX əsrin əvvəllerindən xəritələrin Yaşayış məntəqələrinin (oyonimlər) coğrafi adları	XX əsrin ortalarının xəritələri	XXI əsrə nəşr olunmuş xəritələr
Erivan (İrəvan)	Yerevan	Yerevan
Nova-Bəyazet		
(Yeni Bəyazid)	Nor-Bəyazet	Kever
Aşağı Qaranlıq	Martuni	Martuni
Basarkeçər	Basarkeçər	Vardenis
Bazarçay	Bazarçay	Squk
Karvan -saray	İcevan	İcevan
Cəlal-oğlu	Stepanavan	Stepanavan
Hamamlı	Spitak	Spitak
Tauz-qala	Berd	Berd
Molla-göyçə	Maralik	Maralik
Baş -aparan	Aparan	Aparan
Dərəçiçək	Tsaxkadzor	Tsaxkadzor
Aşağı Axtı	Axta	Razdan
Karavan-saray	Atarbekyan	Atarbekyan
Eyləri	Elar	Aboyan
Sərdar-abad	Oktemberyan	Armavir
Kəmərli	Artaşat	Artaşat
Soylan	Əzizbəyov	Vayk
Istisu	Cermük	Cermük
Gerus	Goris	Gorus
Dərebəz	Darbas	Darbas
Angelaut	Anqexanot	Anqeqakot
Nüvedi	Nüvedi	Şvanidzor
Relyef formalarının coğrafi adları (oronimlər)		
Alagöz dağı	Araqats (Alagöz) dağı	Araqats dağı
Lyalvar dağı	Lalvar dağı	Lalvar dağı
Əyri-təpə dağı	-	Ayrikar dağı
Böyük Işixli dağı	Böyük İşxanasar dağı	Mets İşxanasar dağı
Qızıl-Bağası dağı	-	Squk dağı
Armaz dağı	Aramazd dağı	Aramazd dağı
Qara-qaya dağı		Astqonk dağı
Çay və göllərin coğrafi adları (hidronimlər)		
Zəngə və ya Zəngi ç.	Razdan (Zəngə) ç.	Razdan ç.
Akstafa ç.	Aqstev ç.	Aqstev ç.
Maman (Misxana) ç.	Marmarik ç.	Marmarik ç.
Bəmbək-çay ç.	Pəmbək ç.	Debet ç.
Abaran ç.	Kasax ç.	Kasax ç.
Ters-çay	Qetik ç.	Qetik ç.
Bazar-çay	Vorotan ç.	Vorotan ç.
Oxça-çay	Voxç ç.	Voxç ç.
Vedilçay	Vedi ç.	Vedi ç.
Tauz-çay	Tavuş ç.	Tavuş ç.
Balıq - çay	Dzıknəqət ç.	Dzıknəqət ç.
Arpa-göl gölü	Arpılıç gölü	Aprilıç gölü
Qara-göl	Kari-lich gölü	Karılıç gölü
Göycə gölü	Sevan gölü	Sevan gölü

daha səbüt edir ki, bu ərazilər Azərbaycan xalqına məxsusdur.

Müxtəlif dövrlərin xəritələrinə əsasən Ermənistən ayri-ayrı toponimlərinin dəyişilmə dinamikası

Köhne və yeni tarixi-coğrafi xəritələrin mövcudluğunu Ermənistən ərazisində Qəribi Azərbaycanın tarixi ərazisində (indiki Ermənistən) yaşayış məntəqələrinin adları dəyişdirilmişdir. Bu sərəncamlar əsasında yalnız 1946-1968-ci illərdə müxtəlif səbəblər göre 300-dən çox azerbaycan - türk toponimləri erməni adları ilə əvəl olmuşdur. Bu gün belə dəyişdirilmiş toponimlərin sayı mini keçir. Belə rəsmi dövlət sərəncamları Ermənistən özünün tarixi sənədləri kimi birbaşa türk toponimlərinin genosidi olan rüşvəyçi erməni siyasetini ifşa edir.

(Ardi var)

Ramiz MƏMMƏDOV,
AMEA akademik Həsən Əliyev
adına Coğrafiya İnstitutunun
direktoru, akademik

Şamil ƏZİZOV,
AMEA akademik Həsən Əliyev
adına Coğrafiya İnstitutunun
şöbə müdürü, coğrafiya üzrə<br

Dağlıq Qarabağ: Burada nə baş verir?

(tarixi-siyasi dəyərləndirmə)

Bütün dünya koronavirus bələsi ilə üzləşərken ve bunun aradan qaldırılması ilə bağlı çözüm axtarışında olarkən Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi səhər-səhər Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarının taleyiini dəyişəcək bir xəber yayılmışdır. Xəbərdə "Sentyabrın 27-də saat 06:00 radələrində Ermenistan silahlı qüvvələri genişməqyaslı təxribat tərədərək cəbhəboyu zonada yerləşən Azərbaycan Ordusunun mövqelərini və yaşayış məntəqələrimizi iricəpli silahlar, minaatanlar və müxtəlif çaplı artilleriya qurğularından intensiv atəş tutub. Düşmən tərəfindən Tərtər rayonunun Qapanlı, Ağdam rayonunun Çıraqlı və Orta Qərvənd, Füzuli rayonunun Alxanlı və Şükürbəyli və Cəbrayıllı rayonunun Cəcənli Mercanlı kəndlərinin intensiv atəş tutulması nəticəsində mülki əhalisi arasında həlak olan və yaralananlar var. Mülki infrastruktur obyektlərinə ciddi ziyan dəyiş." - deyildirdi. Heç şübhəsiz ki, şanlı Azərbaycan ordusu hər an belə təxribatlıa hazır olduğu üçün əks həmələ hücumlarına keçdi. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti və Azərbaycan Ordusunun Ali Baş Komandanı cənab İlham Əliyev xalqımıza müraciət etdi. Bu müraciətdən az keçməmiş qədim enənlərə malik olan və müasir texnika, hərbi silah-sursat ilə təmin olunmuş ordumuz Füzuli rayonunun Qaraxanbəyli, Qərvənd, kənd Horadiz, Yuxarı Əbdürəhmənli, Cəbrayıllı rayonunun Böyük Mərcanlı və Nüzgar kəndləri azad edilib. (Qaynaq ARMN - ümumiyyətə bütün hərbi məlumatların istifadəsi zamanı Müdafiə Nazirliyinin resmi saytına istinad olunmaqdadır). Beləcə Qarabağda savaş başlamış oldu.

Savaşın adı:
"İkinci Qarabağ Savaşı" yoxsa
"Böyük Vətən Müharibəsi"?

Artıq önce vurğuladığımız kimi sentyabr ayının 27-dən başlayan bu savaş dörd gündür ki, davam edir və şanlı ordumuz bir-birinden uğurlu döyüş eməliyyatlarını gerçekleştirdir xalqımıza qürur yaşıtdılar. Hərbiçi olmadığım üçün baş verənləri hərbi nöqtəyinə nəzərdən dəyişəndirməmiz doğru alınmaz, ona görə də bir tarixçi olaraq baş veren proseslərə düzgün qiymət vermək məqsədəyündür. Davam etməkdə olan bu savaşı necə adlandırmalı? Öten yüzülliin 90-ci illərində baş vermiş savaş Birinci Qarabağ savaşı kimi yadda qalmışdı. İlk baxışdan mövcud savaş da "İkinci Qarabağ Savaşı" kimi adlandırılmaqla qulağa xoş gələ bilər. Lakin, bu ümumi vəziyyəti tam ifadə edə bilmir. Birincisi savaş sadəcə Dağlıq Qarabağ ərazisində deyil, işgal altındakı daha yeddi rayonda da gedir. Bəhs olunan adı verməkə savaşın məqsədini çərçivəyə salmış olur. Çünkü, bu savaş Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün bərpə olunması uğrunda gedir və bu Bütöv Azərbaycanın gerçekləşdirilməsinin başlangıcı ola bilər.

Elədirse daha önce "Aprel döyüsləri" və ya "Tovuz döyüsləri" adlandırdığımız kimi bu savaş necə adlandırmalıq? Bilinməkdədir ki, bu baş verənlər bir döyüş deyil, kompleks şəkildə gerçekləşdirilən hərbi savaşdır. Burada bütün Azərbaycan vətəndaşları Azərbaycanın bütövlüyü uğrunda mübarizə aparır. Ərəb qaynaqlarına da istinad etsək belə sonuc əldə edərik ki, Dərbənddən Həmedan şəhərinə Ağrı dağı və Urmu gölündə Xəzər dənizinə qədər Azərbaycandır və bu geniş ərazi burada doğulan ırqindən, cinsindən, dininən, dilindən, sosial mənsubiyətindən və kimliyindən asılı olmayaraq hər kəsin vətənidir. Bu günlərdə Azərbaycanın şimal hissəsi deyil, həzırkı İran İsləm Respublikası əraziyi olan Cənubi Azərbaycandakı soydaşlarımızda çeşidli yollarla ordumuza dəstək oldular. Çünkü, Dağlıq Qarabağ və ətraf yeddi rayon onları da vətənidir. Beləcə, baş verən bu savaş "Böyük Vətən Müharibəsi" adlandırılmalıdır.

"Böyük Vətən Müharibəsi" zamanı mətbuatımız, sosial media və əhalimiz

"Böyük Vətən Müharibəsi" daha öncə baş verən "Aprel döyüsləri" və "Tovuz döyüsləri" nə benzəmirdi. Adını çəkiyimiz öncəki döyüslər bize mətbuat və sosial media ilə işləməyin önemini öyrətmışdı. Çünkü hər iki döyüşdə Azərbaycan televiziyalarda bir boşluq vardı və onlar sadəcə filmlər nümayiş edirdi və bunun sonucu olaraq Azərbaycan vətəndaşları sosial mediaya üz tutur və burada da dezinformasiya ilə qarşı-qarşıya qalırdı. Xatırlatmaq gərekliydi ki, ermənilər bu istiqamətdə çox aktivdir və onların coxu bizim dili bildiyi üçün Azərbaycan profiləri ilə istədiyi məlumatı yayıb manipulyasiya edə bilirdi. Lakin, "Böyük Vətən müharibəsi" zamanı dövlətimiz mükəmməl bir iş gördü. Dezinformasiyaların qarşısının alınması və herbi məlumatların ötürülməməsi üçün sosial mediaya giriş məhdudlaşdırıldı. Etiraf etmək lazımdır ki, Azərbaycanda da məşhurlaşmaq və ya izleyici kültlesi yüksək üçün eksklüziv xəber yayılama marağı var və bu maraq bizim infomasiya təhlükəsizliyimiz ilə ters mütənasibdir. Hər hansı bir hərbi şəkil və ya video paylaşmaq o şəkille bərabər qonum paylaşmağa bərabərdir. Şəkildəki detalların da infomasiya daşıyıcı ola biləcəyini düşünərək bunun necə təhlükəli olmasına qənaətinə gələ bilərik. Bu isə menfi nəticələrə yol açı bilər. Təəssüf ki, bütün marifləndirme tədbirlərinə rəqmən insanlar yenə də şəkil və ya video paylaşır və ya statuslar yazar.

Sosial mediası məhdudlaşan insanlar həm yerli televiziyalara, eləcə də xəber saytlarına üz tuttdular. Xatırlarsanız, öncəki yazılarınızın birində televiziyalarımızı tənqid etmiş və infomasiya boşluğunun əsas səbəbi kimi onları göstərmişdi. Sevindirici hal budur ki, bu dəfə televiziyalarımız mükemmel canlı yayımlar həyata keçirməklə infomasiya boşluğunun qarşısını tamamile almış oldular. Eyni zamanda siyasi və hərbi ekspertlərin, keçmiş döyüşçülərin və qazılərin efiirlərə dəvət olunması xalqımızın əhval-ruhiyyəsinə olduqca müsbət təsir göstərdi. Baxmayaraq ki, tarixçiləri efiirlərdə bir o qədər də görmədik. Bununla paralel olaraq Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyinin mətbuat xidmətinin demək olar ki hər saatdan bir məlumatlandırma və məlumatın görüntü ilə əsaslandırılması en doğru addım idi və infomasiyanın obyektivliyinə zərrə qədər şübhə qoymurdu, bu xidmət də qüsursuz təşkil olunmuşdu. Düşmənin daim ara-sıra həcumları bizi ehtiyatlı davranışmağa sövq etmişdi və ister ordunun müasir silahlarla temin edilməsi, onun taktiki hazırlığının yoxlanılması üçün müxtəlif hərbi təlimlərin keçirilməsi, istərsə de savaş zamanı bütün dövlət orqanlarının kompleks şəkildə və qüsursuz işləməsi və bunun tənzimlənme mexanizminin mövcudluğu Azərbaycan Respublikasının Ali Baş Komandanı, Azərbaycanın Prezidenti İlham Əliyevin və Azərbaycanın Birinci Vitse-prezidenti Mehriban Əliyevin uşaqları siyasetlərinin sonunu iddi.

Azərbaycan vətəndaşları da sanki savaşa hazır imiş kimi öz soyuqqanlılığını nümayiş etdirdi. Daha öncələr olduğu kimi insanlar dezinformasiyalara inanmir, öz ordusuna və ordumuzu Ali Baş Komandanına güvənir. Dövlət Təhlükəsizlik Xidmətinin de verdiyi məlumatları da göz önünde tutarsaq ölkə daxilində dezinfomasiya yayan ermənilərə xidmət edən yerli və əcnəbi şəxslər mövcuddur. Bu məharibənin qanunlarıdır. Lakin, xalqımız artıq bu kimi cılız insanların söylədikləri yalnızlara da inanmırlar. Bunu bütün şəhəri bəzəyən bayraqların varlığı bir daha sübut etməkdədir. Artıq şəhid valideynləri mətanətlə duruş sərgiləyir, kişilər çox böyük həvəsə hərbi xidmətdə iştirak etmək üçün hərbi komissarlıqlara müraciət edirlər. İnsanlar savaşın dayanma ehtimalından belə qorxur və hər kəsin bir şüarı var. Prezidentimizin de dediyi kimi "Qarabağ Azərbaycandır!" Erməni silah-

ı qüvvələrinin Azərbaycanın yaşayış obyektləri və mülki əhalisini atəş zərbələrinə tutsa da bütün Azərbaycan ərazisində yüksək əhval-ruhiyyə mövcuddur.

Bir az da tarix:
Ermənilər kimlərdir?

Önce "Tovuz döyüsləri", ardınca da "Böyük Vətən Müharibəsi" Azərbaycanın gencliyini məcbur elədi ki, öz tarixine təkrar nəzər salıb. Eləcə də ermənilər haradan geldiyini dəqiqləşdirsin. Çünkü onurla paralel olaraq infomasiya savaşı da gedirdi və bu savaşda bilgi əsikliyi silahsız olduq kimi bir şey idi. Sosial şəbəkələrdə infomasiya atəşinə tutan ermənilərə sadəcə tarixi faktlərlə cavab verib onu susdura bilərdi. Beləcə ermənilər haradan gəlməsi haqqında məlumatları buraya əlavə etmə fikri yarandı.

Demək olar ki, əsər tarixçilər ermənilərin M. Ö. VII əsrde Balkan yarımadasından Anadolu ərazisində geldiyini və Anadolunun cənub - şərqində yerləşdiklərini yazırlar. Daha sonra onlar da digər Anadolu tayfaları kimi Midya dövlətinin və Əhəmənilərin tərkibinə qatıldılar. Burdan aydın olur ki, ermənilər heç də iddia etdikləri kimi Urartu dövlətinin varisleri deyillər.

Həm türk, həm də Avropa tədqiqatçıları Anadolunun Kiliya bölgəsində (indi Türkiyənin Mersin, Adana və Osmaniye şəhərlərini əhatə edir) yaşayan ermənilər ilk önce Parfiyanın, daha sonra ise Romanın və Sasanilərin tərkibinde olduğunu yazırlar. Ərəb hückümləri erəfəsində ermənilər Roma imperiyası tərkibində idilər. Roma imperiyası tərkibində uzun zaman qalan ermənilər öz varlıqlarını saxlamaq və xristian əhali içərisində assimilasiya olmamaq üçün yeni bir məzəhəb - Qırqırionlıqla qulluq edirdilər.

X əsrden etibarən səlcuqluların şərqdən qərbe axınları başladı. Bu zaman ermənilər Kiliyada krallıqlarını yaratmışdır və Azərbaycan əraziləri ilə heç bir əlaqələri yox idi. Ermənilərin Qəribi Azərbaycanda və ya digər Azərbaycan ərazilərində olmadığını türk döyüsiyinin ulu kitabı olan "Kitabi Dədə Qorqud" epigrafik abidası də sübut etmişdir. Dastanın bütün sətirlərini aşasdırarkən məlum olur ki, ne hal - həzirdə tarixi Azərbaycan ərazisindən yaradılmış və Azərbaycanın 20 faizi işğal edən Ermenistanın adı, ne de erməni və ya hay kələmisi bu kitabda yoxdur. Əgər ermənilərin iddia etdiyi kimi qəribi Azərbaycan və Dağlıq Qarabağ bir erməni torpağı olsaydı onda mütləq onları adı "Kitabi Dədə Qorqud" abidəsində çəkilməli idi. Səlcuq dövləti tarixindən yaranan ərəb müellifləri de Bizansla Azərbaycan arasında hər hansı bir dövlətin varlığından söz açımları.

1256-cı ildə mərkəzi Təbriz olan Elxanilər dövləti yarandı. Elxanilərin banisi Hülakü xanın xanımı xristian idi və bu bölgədə yaşayan xristianlara müxtəlif üstünlükler verirdi. Ona görə də Məsələn Səlcuqlulardan qaçan ermənilər mərkəzi Azərbaycan olan Elxanilər dövlətinin ərazisindən yerləşirdilər, lakin onları burda daimi yaşamaq hüquq yox idi. XIV əsrden etibarən Azərbaycan dövlətçiliyi daha da inkişaf etdi. Azərbaycan ərazisində yaranan Qaraçoyunu (Baharlı) və Ağqoyunu (Bayandurlu) dövlətlərinin zamanında Azərbaycan bir mərkəzdən idarə olunmağa başladı Baharlı Cahan şah 1441-ci ildə xüsusi bir fərman imzaladı. Bu fərmana görə erməni katolikosu Kiliyanın Sis şəhərindən Azərbaycan ərazisine - Cuxursəd bəyərbəyiyyine köçürüldü. Bundan sonra Azərbaycan torpağı və sərvətləri Eçmiədzində (Eçmiədzin) böyük bir monastır salınmış oldu. Bu zamandan etibarən artıq ermənilər Azərbaycan torpaqlarında daimi məskunlaşmağa başladılar. XVIII əsre qədər artıq Azərbaycan ərazilərinə xeyli sayıda erməni köçmüdü və onlar xristian dininin onlara yaratdığı şəraitdə yaralanaraq Azərbaycanın ən münbit torpaqlarında məskunlaşmağa davam edirdilər.

Cənubi Qafqazda xalqların əksəriyyəti ilə Osmanlı dövlətinin etnik və din birliliyi yaxınlaşdırması bu imperiyanın Cənubi Qafqazda nüfuz dairəsinin artırmasına səbəb oldu. Rusiya imperiyasının Cənubi Qafqazda, eləcə də Azərbaycanda mövqeyi olduqca zəif idi. Rusiya bu ərazilərdə yaşayan əksəriyyəti müsəlman olan xalqlara qarşı öz məkrli və işgalçi siyasetinə gürcüleri və tarixi torpağımız İrəvan və yerləşən Eçmiədzin (Üçkilsə) erməni kilsəsini alet etməyə çalışırdı. Vaxtılıq tarixi Azərbaycan torpaqlarında yaradılan erməni kilsəsi Rusiya imperatoru I Pyotr'a gizli əlaqələr saxlayırdı.

I Pyotr ermənilərin Azərbaycan ərazilərində yerləşdirilməsini nəzərdə tutan fərمان, sərəncam və məktub tipli çoxlu sənədlər mövcuddur. Bu sənədlərdən biri olan Pyotr Rusiya imperiyası xarici işlər naziri A.Rumyantsev yazdığı məktubda göstərilirdi: "Yeni ələ keçirdiyim ərazilərdə onların bizim səlahiyyətimiz altında yaşamalarına icazə vermeliyik. Siz onlara bildirin ki, Rusiya size qoşunla kömək edə bilmez, amma Xəzərsahili əyalətlərdə yaşamağı razılıq veririk. Osmanlılar ermənilərə bu qədər diqqət göstərməyimizə, onların Xəzərsahili əyalətlərdə yerləşdirilməsinə razılıq vermeyimizə öz iradalarını bildirsələr, siz onda deyərsiniz ki, ermənilərlər bizi eyni dinc xidmət edirik. Onlar bizim himyəmiz altında olmayı özləri xahiş etmişlər." (Necəfli G. 2007, s. 41-42).

Rusiyanın en çox dövlət yaratmaq istədiyi ərazi Cuxur-Sədd bəyərbəyiyyi sonradan İrəvan xanlığı adlandırdı. Bunun əsas sebəbi ermənilərin əsas katolikosluq mərkəzlərinin İrəvan vərəkəsində yerləşməsi idi. Təxminən 300 il ərzində ermənilər Üçkilsə (Eçmiədzin) mərkəz olmaqla, 26 kənddə yerləşərək vəqf torpaqları elə etmişdilər. XVIII əsr boyu bu torpaqların, eləcə də vəqfların həcmi getdikcə artıraqda idi. Bu haqda məlumatlara Eçmiədzin monastırını 1763 - 1780-ci illərdə idarə etmiş İrəvanlı Simonun "Cambr" adlı əsərində rast gelinir. O, bu əsərdə erməniləri XVIII əsr boyu İrəvan və ətraf ərazilərə dəha geniş surətdə yerləşməsi, bu məqsədlə də Azərbaycanın türk - müsəlman əhalisindən torpaq sahələrinin satın alması və ya hədiyyə olunması haqqında ətraflı məlumat verir. Sənədlərin təhlili göstərir ki, ermənilərin Azərbaycanın türk - müsəlman əhalisindən torpaqların satın alınması və ya hədiyyə olunması xüsusi məhkəmələr hesabına gerçekleşirdi. Üçkilsə materiallarından birinə əsasən demək mümkündür ki, Keşikçənd adlandıranı bu kənd əslinde Aydındərvəş adlanırdı və burada türkələr yaşayırdı. Aydındərvəş kəndi Katolikos Akop tərəfindən 6 danq 2 tūmənə Quluismayı Ağadan satın alınmışdı. Digər bir məlumatə əsasən demək olar ki, Ermənilər tərəfindən Azərbaycan türklərindən alınan Çələbkənd isə zamanında Azərbaycan müsəlmanlarının yaşadığı bir kənd olmuşdu (Erevanlı Simeon. Dəmər. 232). Onu da vurğulamaq lazımdır ki, Eçmiədzin katolikosu heç bir Azərbaycan türkünə icazə vermidir ki, monastır torpaqları ərazisində ekin - bincin meşğul olsun.

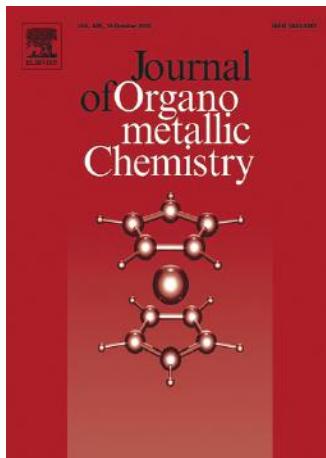
Ermənilərin Rusyanın bilavasitə yardımını ilə kütəvi şəkildə Azərbaycanın qəbə hissəsinə və Qarabağ köçürülməsi 1928-ci il 10 fevralda Türkmençay anlaşmasının imzalanması ilə gerçekləşdi. Azərbaycan Türkəli və ərazilərdəki dədə-baba torpaqlarından zorla çıxardıldı və yerinə gəlmə ermənilər yerləşdirildi. 1905-1906-ci illərdə ermənilər Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində qırğınıñ həyata keçirdilər. 1918-ci il mart ayında isə bu qırğınıñ hecmi böyüdü və soyqırma çevrildi. Beləcə, Balkanlardan Bakıya qədər ermənilərin köyü tamamlandı. Həc şübhəsiz ki, XX yüzülliin 40-50-ci illərində qəribi Azərbaycandan Azərbaycan Türkərinin digər bir qismi de deportasiya olundu. Artıq Qəribi Azərbaycanda tamamən yerləşmiş ermənilər üzərinə xoş baxıldığı üçün Sovetlər Birliyinin də dəstəyi ilə Dağlıq Qarabağ iddiası qaldırılmışdır. XX yüzülliin 20-ci illərində bu cəhdəri boşa çıxsa da 90-ci əsrlərin əvvəllərində Azərbaycanın zəifləməsinən istifadə edib Xocalı soyqırımı töredildər və Dağlıq Qarabağ ilə birlikdə yeddi rayonu da işğal etdilər. Həc şübhəsiz ki, bu prosesdə Rusiyanın rolü olduqca böyük önəm kəsb etmişdi.

(ardı var)

YENİ NƏŞRLƏR

Akademik Dilqəm Tağıyevin həmmüəllifi olduğu məqalə impakt faktorlu jurnalda çap edilib

AMEA-nın vitse-prezidenti, Kataliz və Qeyri-Üzvi Kimya Institutunun direktoru, akademik Dilqəm Tağıyevin xarici həmkarları ilə birlikdə növbəti "Çoxnüvəli Zn(II)- arilhidrozon kompleksləri aldehidlərin sianosilikləşməsi üçün katalizatorlar kimi" məqaləsi impakt faktorlu jurnalda dərc edilib.

"Journal of Organometallic Chemistry" jurnalında dərc edilen məqalə beynəlxalq müştərək tədqiqatların neticəsi olaraq hazırlanıb. Jurnal dünyaca məşhur "Springer Nature" nəşriyatında çap olunur və "Clarivate Analytics" bazasında impakt faktoru 2.304-dür.

Məqalədə ZnCl₂ ve ya Zn(CH₃COO)₂ duzlularına metanol mühitinə müvafiq üzvi liqantlarla təsir etməklə çoxnüvəli üç Zn(II)- arilhidrozon komplekslərinin sintezi və katalitik xüsusiyyətləri haqqında nticələr verilib. Alınmış kompleks birləşmələr müxtəlif alifatik və aromatik aldehidlərin üçmətilsilisianidlə sianosilikləşmə reaksiyasında katalizator kimi sınaqdan keçirilib və göstərilib ki, sianohidrinin 3-metil silsilə efiri bu katalizatorların iştirakı ilə otaq temperaturunda və metanol mühitinə yüksək çıxımla alınır (72-98 %).

"Səfəvi, Əfşar, Rusiya və Osmanlı dövlətlərinin Azərbaycan siyasetində Naxçıvan" monoqrafiyası

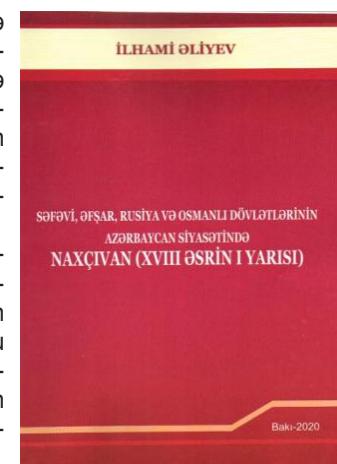
AMEA Naxçıvan Bölmesinin Tarix, Etnoqrafiya və Arxeoloji İstututunun Qədim və orta əsrlər tarixi şöbəsinin müdürü, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent İlham Əliyevin "Səfəvi, Əfşar, Rusiya və Osmanlı dövlətlərinin Azərbaycan siyasetində Naxçıvan (XVIII əsrin I yarısı)" adlı monoqrafiyası işq üzü görüb.

Tədqiqat əsərində ilk dəfə olaraq XVIII ərin birinci yarısında Azərbaycan Səfəvi və Əfşar dövlətlərinin daxili, Rusiya və Osmanlı dövlətlərinin xarici siyasetində Azərbaycan və bu siyasetdə isə Naxçıvanın yeri araşdırılıb.

Naxçıvanda XVIII ərin birinci yarısında baş veren siyasi proseslər araşdırıldıqdan sonra aydın olub ki, tarixin bu dönməndə bir sıra Azərbaycan bölgəleri kimi Naxçıvan diyarında da içtimai-siyasi vəziyyət sabit olmayıb.

1700-1747-ci illəri əhatə edən monoqrafiyada əldə olunmuş faktlar təhlil və müqayisə edilərək çıxarılan elmi nticələr ümumiləşdirilib. Əsərin sonunda ingilis dilində onun yiğcam şəkildə icmali verilib.

Qeyd edək ki, aparılan tədqiqatın əsas mənbəşünaslıq bazasını müxtəlif illərdə ölkəyə sefer edən əcnəbi diplomat, səyyah, coğrafiyaşunas, eləcə də tarixçilərin əsərləri və yol qeydləri təşkil edib.

"Praktiki ekobiotexnologyanın elmi əsasları" monoqrafiyası Rusiyada işq üzü görüb

AMEA-nın Mikrobiologiya İstututunun baş elmi işçisi, biologiya elmləri doktoru, professor Nəriman İsmayılovun "Praktiki ekobiotexnologyanın elmi əsasları" kitabı Rusiyada çapdan çıxbı.

Monoqrafiya müasir sosial cəmiyyətin inkişafının bütün sahələrində olan aktual ekoloji problemlərin həlliəne imkan verən müasir biotexnologiyalara həsr olunub.

Müəllif ətraf mühitin müasir ekoloji vəziyyətinin, biosferin bioassimilyasiya potensialının analizini aparıb, ətraf mühitin mühafizəsi üçün müasir biotexnoloji üsullardan istifadə yollarını göstərib.

Vəsaitdə texnoloji bioenergetikanın, bioparçalanan materialların alınması, üzvi tulantıların tekrar emalının müxtəlif istiqamətləri, neft məhsulları, pestesidlər, ağır metallar cırkleşmiş torpaqların bioloji temizlənməsi, neft şlamlarının utilizasiyası kimi aktual məsələlər öz eksesini tapıb. Bu proseslərin mikrobioloji, biotexnoloji, biokimyevi əsasları ümumileşdirilib.

Kitab geniş oxucu kütłesi üçün nəzərdə tutulub.

"Naxçıvan teatrında rejissor sənəti" nə dair monoqrafiya çap olunub

AMEA-nın Naxçıvan Bölmesinin İncəsənət, Dil və Ədəbiyyat İstututunun Müsiqî və teatr şöbəsinin müdürü, sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Əli Qəhrəmanovun "Naxçıvan teatrında rejissor sənəti" adlı monoqrafiyası çapdan çıxbı.

Bəş illik iş planının neticəsi olan monoqrafiya teatrşünaslıq sənətinin aktual məsələlərini özündə eks etdirən mükəmməl tədqiqat əsəridir.

Nəşrda Naxçıvan teatrında fəaliyyət göstərən rejissorların yaradıcılıq yolları arxiv sənədləri, dövrü metbuat materialları əsasında müxtəlif mərhələlər üzrə araşdırılıb. Naxçıvan teatr tarixinin əsası şəkildə araşdırılması ilə bərabər, bir sıra əsas tezislər da elmi-nəzəri baxımdan sistemli şəkildə tədqiqata celb olunub.

Monoqrafiyanın ayrı-ayrı fəsillərində teatrın zəngin inkişaf yolu, burada oynanılan tamaşaların milli və siyasi əhəmiyyəti, eləcə də rejissorluq sənətindən geniş bahs olunur.

Azərbaycanlı alimlərin məqaləsi beynəlxalq nəşrdə

AMEA-nın Mərkəzi Nəbatat Bağının direktoru, b.e.d. Vahid Fərzəliyevin və bağın əməkdaşı b.ü.f.d. Fərid Seyfullayevin xarici həmkarları ilə birlikdə "Cənub-Qərbi Asiyada floristik nəşrlərin icmalı" adlı növbəti məqaləsi yüksək impakt faktorlu beynəlxalq jurnalda dərc edilib.

"Global Ecology and Conservation" jurnalında dərc edilən məqalə beynəlxalq müştərək tədqiqatların neticəsi olaraq hazırlanıb.

Qeyd edək ki, jurnal "Elsevier" nəşriyatında çap olunur və "Clarivate Analytics" bazasında impakt faktoru 2.526-dır.

Redaksiya heyəti:

Ramiz Mehdiyev, İsa Həbibbəyli, İbrahim Quliyev, Tofiq Nağıyev, Dilqəm Tağıyev, Nərgiz Paşayeva, İrade Hüseynova, Rasim Əliquliyev, Əminağa Sadıqov, İsmayıllı Hacıyev, Fuad Əliyev, Cəmil Əliyev, Gövhər Baxşəliyeva

Baş redaktor: Ağahüseyin Şükürov

Ünvan: AZ 1001, Bakı, İstiqlaliyyət küçəsi 30. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Qəzet "Elm" qəzeti redaksiyasında yığılır və "Azərbaycan" nəşriyatında çap olunur.

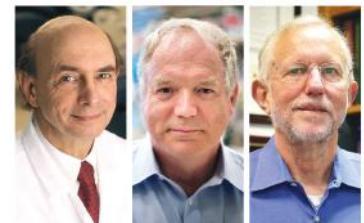
Sifariş: 2357 Tiraj: 2000 Qiyməti: 50 qəpik

MERİDİAN

2020-ci il üzrə Nobel mükafatı laureatlarının adları açıqlanıb

Fiziologiya və tibb sahəsində:

Oktyabrın 5-də Amerikalı Harvi Olter, Çarlz Rays və britaniyalı Maykl Houton hepatitis C virusunun keşfinə görə 2020-ci il üzrə fiziologiya və tibb sahəsində Nobel mükafatına layiq görünlərlər.

Fizika sahəsində:

Oktyabrın 6-da Nobel Komitəsi fizika sahəsində 2020-ci il üzrə Nobel mükafatının bir yarısını alım Roger Penrosa "qara dəliyin yaranmasının ümumi nisblik nəzəriyyəsi üçün etibarlı bir proqnoz olduğunu aşkar etdiyi üçün" digər yarısını isə alımlar Reynhard Genzel və Andrea Ghezə "galaktikamızın mərkəzində super-böyük kompakt cisimin kəşfinə görə" verildiyini elan edib.

Kimya sahəsində:

Oktyabrın 7-de İsvəç Kral Akademiyası 2020-ci il kimya sahəsi üzrə Nobel mükafatının fransız alım Emmanuel Sharpentiere və onun amerikalı həmkarı Cennifer A.Dudnaya verildiyini elan edib. Akademiyanın nümayəndələri bildirib ki, bu laureatlar "genoma düzəliş edilməsi üçün yen metodun yaradılmasına görə" bu mükafata layiq görünlərlər.

Ədəbiyyat sahəsində:

Ədəbiyyat sahəsində 2020-ci il üzrə Nobel mükafatına amerikalı yazıçı Luiza Qlyuk layiq görünlər.

Luiza Qlyuk "sərt gözəlliyi ilə fərdi varlığı universal hala gətirən səhv-siz şeir səsine görə" bu mükafata layiq görünlər. Qeyd edək ki, Nobel Sülh Mükafatı oktyabrın 9-da Osloda elan ediləcək. İsvəç Dövlət Bankı tərəfindən 1968-ci ildə təsis edilmiş və Alfred Nobelin xatirəsinə həsr olunan iqtisadiyyat üzrə Nobel mükafatının laureati isə oktyabrın 12-də müəyyən olunacaq.

Müsabiqə

Zoologiya İnstitutu

AMEA-nın Zoologiya İnstitutu vakant vəzifələri tutmaq üçün müsabiqə elan edir.

Vakant yerlər müəssisənin Quru onurğasıları laboratoriyasının müdürü, həmin laboratoriyanın aparıcı elmi işçisi, Hidrobiologiya laboratoriyasının aparıcı elmi işçisi və Tətbiqi Zoologiya Mərkəzinin aparıcı elmi işçisi vəzifələrinin hər birinə bir yerdir.

Müsabiqədə qeyd olunan ixtisasa malik, biologiya üzrə elmi dərəcəsi olan elmlər və felsəfə doktorları iştirak edə bilərlər.

Sənədlər müsabiqənin tələblərinə uyğun olaraq, elan dərələn gündən etibarən 1 ay müddətində təqdim edilməlidir.

Ünvan: AZ 1004, Bakı şəh., A.Abbaszadə küç., 1128 döngə, 504 məhəllə Tel.: (+994 12) 539 73 71

Проблемы надо устранять

Деятельность Центральной научной библиотеки обсуждалась в Президиуме НАНА

В очередном заседании Президиума Национальной академии наук Азербайджана приняли участие президент НАНА академик Рамиз Мехтиев, члены Президиума - первые вице-президенты академики Иса Габибейли и Ибрагим Гулиев, вице-президенты академики Дильгам Тагиев, Ирада Гусейнова, Расим Алгулиев, академик-секретарь член-корреспондент Аминага Садыгов, исполняющие обязанности членов Президиума - академики Джамиль Алиев и Говхар Бахшалиева.

Мероприятие открыло руководитель главного научного ведомства страны академик Рамиз Мехтиев. Он проинформировал участников о повестке дня заседания и отметил, что директор Центральной научной библиотеки (ЦНБ) Севиль Зульфугарова обратилась к руководству Академии наук с письмом (в котором констатировала наличие ряда проблем в деятельности возглавляемого ею учреждения) и просьбой о необходимости принятия соответствующих мер по их устранению.

В ответ на это обращение академик Рамиз Мехтиев отметил, что на заседании Президиума НАНА 29 сентября была создана ревизионная комиссия под председательством академика Говхар Бахшалиевой и проведены предварительные проверки в библиотеке, о которых она и проинформировала членов Президиума.

В частности, она отметила, что в научной библиотеке хра-

нятся значительные труды по истории Азербайджана и их необходимо беречь как национальное и духовное достояние нашего народа. Между тем, при ознакомлении с материалами за 2014-2019 годы был выявлен ряд недостатков, а именно - не отвечающая требованиям каталогизация книг, повреждения некоторых изданий из-за влажности, а также недостатки в бухгалтерском учете главного научного книгохранилища.

Подчеркнув, что она проводит исследования во многих ведущих библиотеках мира, где на высоком уровне предоставляются профессиональные услуги, Говхар Бахшалиева подчеркнула, что и в нашей научной библиотеке надо добиться того, чтобы услуги оказывались на самом высоком уровне. В этом плане, по ее мнению, необходимо уделять серьезное внимание кадровым ресурсам учреждения, отдавать предпочтение профессионалам с

профессиональным библиотечным образованием, издавая каталог публикаций и т.д.

Затем об итогах проверки проинформировали начальник Управления права и кадров Президиума НАНА, координатор ревизионной комиссии доктор философии по праву Расим Агасиев, члены комиссии - руководитель отдела научного наследия аппарата Президиума доктор исторических наук Земфира Гаджиева, заведующая отделом правового обеспечения Управления права и кадров Айгун Арифли и заместитель начальника отдела внутреннего аудита Мехпара Калбалиева. Отмечено, что в результате проверок были выявлены пробелы в проведении инвентаризации многих книг, а также электронной финансовой документации. Также составлен и представлен в Президиум общий акт о деятельности действующего руководства ЦНБ.

Выступивший на заседании Президиума первый вице-президент НАНА академик Иса Габибейли подчеркнул необходимость продолжения работы комиссии до конца. Он отметил, что информация о количестве публикаций на балансе ЦНБ и Книжного сетевого фонда НАНА

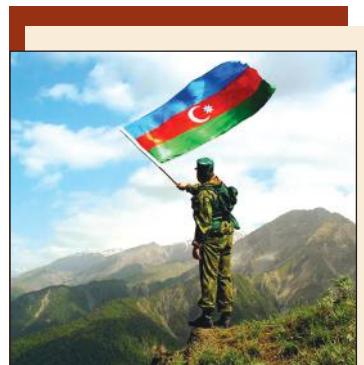
была отражена в отчетах академии за предыдущие годы и члены комиссии могут ими воспользоваться.

В свою очередь академик Ирада Гусейнова, рассказавшая, что ее юность прошла в библиотеках вместе с выдающимися азербайджанскими учеными, в своем выступлении отметила, что книжный фонд бесспорно является ценным источником для нашей истории и культуры, и комиссия должна продолжить свои проверки.

Далее выступил академик Расим Алгулиев, который отметил, что при строительстве нового здания Центральной научной библиотеки был использован опыт зарубежных стран, но в последние годы возник ряд недостатков. Академик отметил, что библиотечное дело представляет собой одну из сфер применения информационных систем, в том числе информационных технологий, и, несмотря на закупку большого количества ИКТ-оборудования и установку мощных серверов, за прошедший период не было достигнуто существенных результатов. "Нашей библиотеке необходимо взаимодействовать с библиотеками научных учреждений и организаций академии, - поделился он, - это несомненно внесет положительный вклад в организацию библиотечного дела в НАНА".

Затем академик Рамиз Мехтиев поручил руководству ЦНБ создать соответствующие условия, чтобы комиссия могла объективно выполнять свою работу, и отметил, что по результатам итогового отчета будут приняты соответствующие решения. Кроме того, на заседании было решено включить в комиссию специалистов с опытом работы в соответствующей сфере из Института информационных технологий НАНА и Национальной библиотеки Азербайджана имени М.Ф.Ахундова.

В завершение глава НАНА отметил, что в ответ на провокацию вооруженных сил Армении, начавшуюся 27 сентября, азербайджанская армия под руководством Президента и Верховного главнокомандующего Ильхама Алиева проводит широкомасштабное и успешное контрнаступление против оккупантов. На фоне этих операций академик Рамиз Мехтиев подчеркнул необходимость активной роли азербайджанских ученых в доведении до международного сообщества справедливой позиции нашей страны в борьбе за территориальную целостность, патриотической пропаганды среди молодежи, регулярных научных выступлений в СМИ и т.д.

Пример единства и солидарности

стр. 10 ⇨

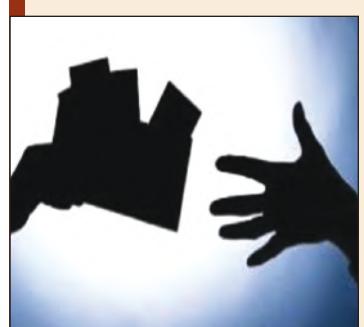
Важнейший феномен

стр. 11 ⇨

Без участия в научных изысканиях

стр. 12 ⇨

Строго в рамках закона

стр. 12 ⇨

Пример единства и солидарности

Моральная поддержка Турции - надежное братское слово

Азербайджано-турецкие отношения имеют многовековую историю, прочные и устойчивые традиции. Заветы Деде Горгуда "Не стоит защищать ту землю, которую не возделываешь, и возделывать ту землю, которую не запищаешь" святы как для Азербайджана, так и для Турции. А фраза "Одна нация - два государства", мудро и дальновидно произнесенная нашим выдающимся государственным деятелем, общенациональным лидером Гейдаром Алиевым, отражает всю суть и значение азербайджано-турецких отношений и воспринимается в обеих странах как девиз.

Решительная и целенаправленная политика, претворяемая в жизнь президентами двух стран - Азербайджана Ильхамом Алиевым и Турции Реджепом Тайипом Эрдоганом, четко отражают национальные и государственные интересы возглавляемых ими стран, а также являются примером взаимного доверия, единства и солидарности.

Независимое Азербайджанское государство и Турецкая Республика действительно стали глашатаями мира, безопасности и развития, что идет на пользу не только двум народам, но и всему человечеству в целом. Солидарность и сотрудничество между Азербайджаном и Турцией - шанс не только для наших стран, но и для всего мирового сообщества. Если есть Турция и Азербайджан, наш мир не должен беспокоиться о таких понятиях, как взаимное доверие, братство, единство и солидарность. При трудностях и кризисах, возникающих на различных материках и континентах, страны могут вести уверенную борьбу за солидарность.

Солидарность Турции с независимым Азербайджаном в его справедливой борьбе против провокаций и оккупации Армении Нагорного Карабаха, являющегося исконной территорией и неделимой частью Азербайджана, поддержка мероприятий, которые осуществляются нашим независимым государством и народом в целях самозащиты, является не только выражением уважения к нашим общим национально-нравственным и религиозным ценностям, истоки которых уходят в глубокую древность, но и поддержкой, нацеленной не на двойные стандарты, а на победу справедливости. Мировому сообществу уже известно, что и Азербайджан считает правильным схожие действия по отношению к братской Турции, которые станут очередным примером поддержки мира, солидарности и справедливости.

Для Азербайджана, который способен дать достойный отпор врагу на поле боя, подлинная моральная поддержка братской Турции намного важнее какой бы то ни было военно-экономической помощи. А самым главным является то, что Азербайджан и Турция являются локомотивом, который прямо движется по направлению к миру, сотрудничеству, братству и солидарности.

Ложные сообщения об участии турецких солдат в боях в Нагорном Карабахе, распространяемые страной-оккупантом, не отражают действительности. Ложные сведения, которые приводятся Арменией в связи с турецким фактором на линии фронта, служат нескольким целям - создавая ложный миф о турецком факторе в азербайджанской армии, Армения пытается заручиться поддержкой тех стран, на помощь которых рассчитывает. Тем самым Армения пытается отвлечь внимание от уже доказанного факта привлечения в войну наемников из Ливана, Сирии и Ирака. Оставшись в очередной раз одна на поле боя, Армения старается сыграть на имидже "многостранальности" и получить материальную и моральную помощь от некоторых стран. Пытается хотя бы на время отодвинуть на второй план свои претензии на территории Восточной Анатолии и избежать опасности открытия второго фронта, скрывает свою беспомощность перед страхом Турции и создает видимость уверенной борьбы, пытается бросить тень на справедливую борьбу Азербайджана, создать ложный скандал и разногласия вокруг этого вопроса, старается интерпретировать первые большие победы и успешные шаги нашей армии, предпринятые под руководством Верховного главнокомандующего.

Этим самым режим Пашиняна обманывает свой народ, создает себе ложную страховку. Несмотря на это, победы, одержанные Азербайджаном на линии фронта, серьезные позиции, занятые на-

шей армией в деле освобождения оккупированных земель, наглядно свидетельствуют о том, что все достижения режима Пашиняна являются ложью и вымыслом. И сегодня многие страны мира поддерживают справедливую борьбу Азербайджана. Поэтому взаимоотношения Турции и Азербайджана, которые непрерывно развиваются на основе общих исторических корней, национально-нравственных ценностей и взаимного доверия и сотрудничества, воспринимаются в наших странах, регионе и во всем мире в качестве модели межгосударственного братства и сотрудничества, обеспечивающей развитие мира и безопасности, единства и солидарности, справедливости и сотрудничества и служащей всестороннему развитию.

Турецкая Республика является одной из сильнейших и влиятельнейших стран мира. За короткое время и Азербайджан превратился в одного из новых лидеров современной эпохи. Обе страны являются примером того, как два государства постоянно выступают с единых позиций, развивают деловое сотрудничество и привносят на землю мир и безопасность.

Сегодня нет особой нужды в том, чтобы в азербайджанских окопах были турецкие солдаты. Политика в сфере построения армии, последовательно и успешно претворяемая в жизнь на протяжении долгих лет Президентом Азербайджанской Республики Ильхамом Алиевым, и идеалы азербайджанства обеспечили уверенное стремление азербайджанского солдата к великой победе. Однако можно только гордиться тем, что в мире есть Турецкая Республика и 82-хмиллионный турецкий народ, которые неустанно поддерживают справедливую борьбу Азербайджана за освобождение своих земель от вражеской оккупации, разделяют волнение и ответственность нашего народа и государства.

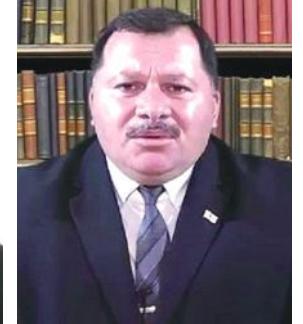
На фронте находится не сама Турция, а ее надежное братское слово и моральная поддержка, которые воодушевляют азербайджанских солдат и поднимают боевой дух нашей армии. Мы от всего сердца верим, что в самое близкое время под руководством Президента Азербайджанской Республики, Верховного главнокомандующего Ильхама Алиева наш славный государственный флаг будет развеваться в Шуше, и этот великий праздник победы Азербайджан и Турция будут отмечать вместе военным парадом и народными торжествами.

Иса ГАБИБЕЙЛИ,
первый вице-президент НАНА,
депутат Милли Меджлиса,
академик

За нерушимость границ

Грузинские ученые поддерживают Азербайджан

Известный грузинский экономист, академик Национальной академии наук Грузии, почетный доктор Института экономики НАНА, профессор Владимир Папава заявил радио "Коммерсант", что военные операции Азербайджана по восстановлению территориальной целостности абсолютно оправданы.

Так, отвечая на вопрос "Каковы экономические последствия эскалации армяно-азербайджанского конфликта?", он ответил: "Прежде всего, необходимо выразить четкое и однозначное отношение к вопросу территориальной целостности. Нерушимость территориальных границ - общепризнанная норма международного права. Как известно, вопрос территориальной целостности имеет первостепенное значение и для самой Грузии. Мы должны защищать все страны, территориальная целостность которых была нарушена, в том числе Азербайджан", - заключил грузинский исследователь.

Отрадно, что такой объективный подход к основополагающим территориальным принципам поддерживается и все чаще высказывается многими зарубежными экспертами. Так, известный грузинский аналитик, президент Кавказского международного центра исследования истории геополитики, профессор Сухумского университета доктор исторических наук Гурам Мархулия отметил, что грузинская сторона не пропустит через свою территорию "добровольцев" в Армению. "Безусловно, мы поддерживаем Азербайджан, грузинское общество всецело на стороне Азербайджанского государства. Азербайджан воюет не с Арменией, война идет за освобождение оккупированных азербайджанских земель. Есть международно признанные границы Азербайджанской Республики, резолюции ООН, требующие вывода армянских вооруженных сил с захваченных территорий. У нас очень много публикаций и в СМИ, и в соцсетях в поддержку Азербайджана. Может, в Баку этого не все видят, так как тексты в основном пишутся на грузинском языке. Азербайджан 30 лет ведет мирные переговоры, обращается ко всем международным организациям. Результатов нет. И нынешнее контрнаступление - это право Азербайджана освободить свои территории, целостность которых признают все государства мира".

Если у меня есть армия - у меня есть Родина!

Враг должен знать: невозможна обмануть международное право

За последние 30 лет Азербайджанская Республика, увеличившая свою экономическую и военную мощь, создала мощную армию в регионе Южного Кавказа и вышла на передовые позиции среди мировых армий. Нынешние военные действия на оккупированных территориях Азербайджана, весть о последовательных победах заставляют каждого азербайджанца гордиться силой нашей армии.

Это дает основание говорить о том, что психологическое и стратегическое преимущество на стороне Азербайджанского государства и нашей национальной армии. По этой причине стихотворение народного поэта Залимхана Ягуба "Если у меня есть армия - у меня есть страна" стало формулой для каждого геронческого солдата, который сейчас борется с армянскими бандитами.

Дальновидная политика Президента, Верховного главнокомандующего Ильхама Алиева, прославившего своей мудрой стратегией нашу страну, сыграла решающую

роль в этом вопросе, и наши земли продолжают возвращаться своим истинным хозяевам - народу Азербайджана.

Отступления армянских солдат, их капитуляция, уничтожение вражеского боевого знамени, большого количества складов боеприпасов и захват некоторых из них - хорошая новость о приближении дня освобождения Карабаха и семи прилегающих территорий. Люди, которые верят в это и не жалеют сил и средств для поддержки своей армии, в трудный для Родины день прорывают пером ложную информационную блокаду врага. Аналогичные задачи получают и армянские "историки", пытающиеся сфальсифицировать историю Азербайджана. Поэтому на нас, научных сотрудников академического Института истории имени Бакиханова ложится почетная миссия - популяризировать реалии нашей страны, проводить исследования и их результаты в виде публикаций, разоблачающих армянский вандализм, распространять в мировом научном сообществе.

Все пути к победе проходят через Карабах. Мы стоим за нашу славную армию, отважными солдатами и офицерами, пока каждый дюйм нашей земли, являющейся местом нашей силы, гордости, чести и достоинства, не будет освобожден от коварного врага.

Территориальная целостность Азербайджана основана на международном праве. Именно поэтому Азербайджанское государство и его победоносная армия имеют право освободить оккупированные противником земли на основе

норм и принципов международного права, что они и делают с большим военным мастерством и отвагой. В отличие от армии вражеской, демонстрирующей слабую военную выручку, трусость и предательство. Враг продолжает выступать против гражданского права, игнорируя международные документы, решения и постановления организаций. Ярким примером этого являются четыре известные резолюции Совета Безопасности ООН, не работающие на протяжении многих лет, или открытая позиция решений ОБСЕ и Лиссабонского саммита в поддержку справедливого дела Азербайджана.

Несмотря на то, что правительство Армении прекрасно понимает, что такая ситуация не будет длиться вечно, она пытается вовлечь в конфликт крупные державы, но тщетно тонет в водовороте лжи. Попытка Армении интерпретировать политическую поддержку Турции нашей страны в качестве прямой военной угрозы не увенчалась успехом.

Славная азербайджанская армия полна решимости освободить

свои земли, имеет современное оружие и квалифицированный военный персонал, отвечающий мировым стандартам. Намного превосходим мы соседнюю страну и по населению, и по военному бюджету. В последние дни этот вопрос широко обсуждается в мировых СМИ, и отмечается, что у Азербайджана нет юридических препятствий для разрешения конфликта. И даже те страны, поддерживающие врага, вынуждены это признать: невозможно обмануть международное право. Все должны знать, что независимость, территориальная целостность и суверенные права Азербайджанской Республики не могут быть предметом торга или обсуждения, и что вооруженные силы Армении должны быть безоговорочно выведены из Азербайджана. На данный момент это единственное решение конфликта!

Агиль АХМЕДОВ,
доцент отдела истории международных отношений
Института истории НАНА

Наука Азербайджана: современность и прогноз на будущее

О некоторых итогах Общего собрания НАНА, 2019 год

(окончание,
начало в номерах 14 и 15)

В НАНА существуют серьезные недоработки в определении основных направлений научных исследований на основе действительных потребностей страны, планировании и мониторинге научных работ, оценке и внедрении их результатов. Система государственных заказов науке носит формальный характер, у государственных органов нет четкого представления о возможностях, ролях и месте науки в изучении и решении различных экономических, социальных, культурных и прочих вопросов.

Одной из важных проблем, ожидающих решения, является использование для оценки эффективности деятельности научных учреждений международных принятых научных критериев. В академических структурах не обеспечена необходимая прозрачность и коллегиальность при принятии решений на всех уровнях, присвоение ученых степеней и званий, организации защиты диссертаций, проведении выборов. Отчеты и научометрические показатели как научных учреждений, так и отдельных ученых не доступны общественности.

Важной задачей, решение которой зависит непосредственно от помощи правительства, является модернизация инфраструктуры академической науки. Требуется предоставление новых или дополнительных зданий и площадей для организации плодотворной работы ряда институтов (математики, истории, востоковедения, физиологии, географии, Республиканского центра сейсмологической службы), музеев (истории, естествознания, геологии, зоологии и др.), реконструкция и реновация Ботанического сада и Института дендрологии, создание новых международных лабораторий, экспедиционных баз, широкое внедрение новых механизмов финансирования научных исследований.

Большинство из вышеперечисленных вопросов в той или иной степени связаны с проблемами финансирования науки. Доля расходов на науку в государственном бюджете Азербайджанской Республики, составляющая 0,3-0,5% от ВВП в 1980-1990 годах, снизилась до 0,12-0,20 % от ВВП страны в

1998-2018 годах. Почти 80% выделенной НАНА в государственном бюджете 2020 г. года суммы составляют расходы, связанные с выплатами заработной платы, налогов, социальных отчислений, 10% - расходы на коммунальные услуги, связь и интернет. При этом средняя зарплата по НАНА серьезно, почти на 200 AZN, уступает среднемесячной зарплате по стране. Объяснения государственных органов о причинах этого, не имеющего аналогов парадоксального несоответствия, не выдерживают критики.

Серьезным показателем финансирования науки являются не абсолютные цифры, а данные о затратах на науку, приходящихся на одного исследователя. По статистике, в рейтинге затрат на исследования и разработки, приходящиеся на одного исследователя, первое место занимает Швейцария (406,7 тыс. USD), второе место - США (359,9 тыс. USD), Китай занимает 8-е место (266,6 тыс. USD), а Россия - 47-е (93 тыс. USD). Расходы на одного исследователя в Азербайджане составляют около 10 тысяч USD, и это не вызвано большим количеством ученых и исследователей в стране.

Все это приводит к серьезному падению общественного престижа науки и ученого, резкому оттоку молодых кадров и сокращению численности профессиональных научных кадров. На фоне общего увеличения числа ученых в мире в 2014-2018 гг. на 20%, число исследователей в Азербайджане в целом сократилось с 16.337 до 14.732 (-10%). Эти цифры приобретают особую остроту в области естественных и технических наук, где численность ученых по естественным наукам уменьшилась с 573 до 414 (-28%), а ученых по техническим наукам - с 182 до 121 (-33,5%).

На собрании с тревогой говорилось о том, что азербайджанская наука продолжает "стареть". Только 13% докторов наук, работающих в НАНА, моложе 50 лет, 28% - старше 70 лет, а 71% докторов философии - старше 50 лет. Существующие стипендии для будущих докторов наук (240 AZN) или докторов философии (130 AZN) не способствуют привлечению талантливой молодежи в науку, а размер дополнительных выплат за ученые звания и степени не стимулирует исследователей защищать диссертации. Как результат, сегодня из 5000 научных исследователей НАНА около 2000 не имеют ученых степеней.

В значительной мере развитие международного научного сотрудничества, реализация совместных научно-исследовательских программ, привлечение иностранных специалистов высокого уровня, представителей нашей научной диаспоры к созданию международных лабораторий и подготовке современных научных кадров в Азербайджане также зависят от уровня финансирования науки.

Участники собрания особо отметили, что огромный потенциал НАНА и его научных учреждений по самофинансированию используется крайне неэффективно, что необходимо создание благоприятных условий для коммерциализации науки, изменение законодательства о внебюджетных средствах, обеспечение свободы научных предприятий в использовании заработанной прибыли. Сегодня большинство научных предприятий НАНА, пытаясь найти дополнительные источники финансирования собственной научной и социальной деятельности, предпринимают шаги для привлечения внебюджетных средств. Однако основным источником финансирования фундаментальных исследований, а также исследований в области общественных и гуманитарных наук, как и принято во всем мире, в обозримом будущем будет оставаться государственный бюджет. Для организации эффективной экономической деятельности научных учреждений АН требуется изменение системы планирования, организации и управления научными исследованиями, создание новой системы оплаты и стимулирования труда ученых, формирование современных патентно-лицен-

зионной и коммерческой структур и др. Должен измениться подход к вопросу о возможности купли-продажи интеллектуальной собственности, созданной с использованием средств госбюджета.

Однако работа Общего собрания не свелась только к перечислению и обсуждению проблем и недостатков. Были обсуждены перспективы развития на 2025 и последующие годы, определены приоритетные направления работы на предстоящее десятилетие. Медико-биологические исследования, связанные с пандемией коронавируса и других вирусов, мультидисциплинарные научные проекты по оценке иммунофизиологического профиля на индивидуальном и популяционном уровне будут занимать особое место в деятельности научных учреждений Отделения биологических и медицинских наук, которые обладают достаточным теоретическим потенциалом и организационным опытом для того, чтобы разрабатывать и реализовывать в тесном сотрудничестве с другими научными центрами зарубежных стран подобные научные проекты. Мы уверены, что результаты этих исследований позволят создать базу данных, которые необходимы для прогнозирования различных сценариев будущих эпидемиологических процессов, обусловленных действием инфекционных агентов, в том числе вирусными атаками, и создания эффективных препаратов для обеспечения адекватной иммуно-логической защиты от их токсического воздействия.

В планах академии также создание международного научного центра по проблемам Каспийского моря совместно с РАН и странами Каспийского региона, формирование научно-образовательного центра полупроводниковой наноэлектроники и комплекса мини-производства микросхем на базе Института физики, Бакинского университета и Научного центра Министерства связи и высоких технологий. На повестке - создание Центра прикладных исследований и многое другое.

Время показало, что необходимо менять подходы и добиться формирования оптимального баланса между фундаментальными и прикладными, естественно-техническими и общественно-гуманитарными науками. Это положение

занимает одно из центральных мест в Программе развития НАНА на 2020-2025 гг., которая содержит также ряд принципиально новых подходов к решению традиционных академических проблем.

В целях содействия развитию науки, образования и технологий в Азербайджанской Республике, совершенствования государственного управления в этой сфере, улучшения координации и взаимодействия научных, образовательных и производственных предприятий НАНА предложила создание Общественного совета по науке, образованию и технологиям при Президенте Азербайджанской Республики.

Сегодня азербайджанской науке приходится нелегко, что наглядно отражается в широких общественных дискуссиях о месте и роли Академии наук в системе науки и образования. Мы понимаем и разделяем озабоченность состоянием нашей науки, но для академического сообщества неприемлемы скороспелые, необдуманные, а иногда откровенно популистские предложения в этом направлении. Так же считаем недопустимыми попытки втягивания Национальной академии в дискуссию, не связанные с развитием науки, особенно в неприемлемых этических формах.

Академическая наука находится в сложном положении. Нужны реформы - продуманные, последовательные и рассчитанные на перспективу, но не разрушающие, а укрепляющие академическое сообщество как целостную систему. Чтобы сохранить ее, необходимо ясное понимание ее места в мировой науке, определение приоритетов развития, многократное увеличение финансирования и поднятие престижа ученого и педагога. Совершенно очевидно, что в настояще время, когда научные проекты стоят непомерно дорого, конкурировать с мировыми научными центрами по всему фронту науки - занятие бесполезное. Найти же свою нишу, учитывая традиции, возможности и оставшийся потенциал, при желании можно, ведь Академия наук Азербайджана была и остается нашим национальным достоянием.

Ибрагим ГУЛИЕВ,
первый вице-президент
НАНА академик

Важнейший феномен

Трудно переоценить взаимодействие культур для развития общества

Директор Института философии и социологии НАНА, доктор философских наук профессор Ильхам Мамедзаде принял участие в международной онлайн-конференции, организованной Актибинским региональным государственным университетом им. К. Зубанова (Казахстан). В мероприятии ученый выступил с докладом "Философские проблемы межкультурной коммуникации".

Перед тем, как предоставить слово азербайджанскому ученому, модератор конференции Алисандра Фигус, профессор итальянского Университета Линг рассказал

ла, что она посещала Баку в рамках гуманитарных форумов, инициированных Президентом Ильхамом Алиевым, на которых познакомилась с азербайджанскими филосо-

фами. Она также коснулась борьбы нашей страны за территории, оккупированные вооруженными силами Армении, отметив, что это законное право Азербайджана.

В своем выступлении Ильхам Мамедзаде подчеркнул, что культура в образовании - это важнейший феномен, отметив, что взаимодействие культур является важным явлением в развитии общества. "Если культура, - заявил он, - не отведено достаточно места, то и на международном уровне в сфере образования невозможно установить хорошие отношения".

Новая статья - новая информация

Результаты совместной работы опубликованы в престижном научном журнале

Азербайджанские ученые - академик Фахраддин Гадиров, доценты Гулам Бабаев и Рафиг Сафаров в соавторстве с американским профессором из Университета штата Мичиган опубликовали в журнале Basin Research, который входит в международную базу данных Thomson Reuters, статью, в которой анализируется возрастное распределение дельтитного циркона в осыпающихся осадочных породах Большого Кавказа. Кроме того, в ней представлена новая информация о возрасте дельтитного циркона U-Pb на Кавказе и показана связь между коллизионными структурами и процессом седиментации.

НАУКА

Без участия в научных изысканиях

Изучение и пропаганда археологического наследия страны обретает большую актуальность

Говоря о туризме, исследователи выделяют культурно-познавательный, рекреационный, событийный, экотуризм и т.д. Одним из направлений культурно-познавательного туризма является археологический, который, несмотря на все разнообразие обнаруженных на территории Азербайджана археологических памятников, до сих пор не получил должного развития в нашей стране.

Археологический туризм организуется в форме поездок в составе экспедиций профессиональных археологов и историков для проведения раскопок и других научных исследований. В подобных экспедициях принимают участие люди, не обладающие специальными навыками в сфере археологической науки. Помимо этого, для туристов могут быть организованы поездки в регионы, представляющие археологический интерес, без участия в научных археологических изысканиях. Целью такого путешествия является ознакомление с историей, культурой и архитектурой местности путем посещения различных памятников и музеев.

Весь спектр функций

В последнее время в ряде стран мира археологический туризм развивается ускоренными темпами. Наиболее популярными в этом отношении считаются Испания, Италия, Греция, Турция, Израиль, Египет, Индия и другие, археологические туры в которые подразумевают знакомство с историческими древностями и природными объектами, а также участие в научных исследованиях. Специалистами разрабатываются различные концепции, реализация которых вносит разнообразие в эти туры.

Как отмечает российский исследователь Елена Гончарова, самым старым археологическим парком в мире считается Сад прощения: "Он находится в столице Ливана Бейруте, который был центром боевых действий в стране во времена гражданской войны 1975-1990 гг. Каждый турист мо-

жет посмотреть и ощутить всю историю войны. Развитием и планированием этого уникального сада занимались члены различных религиозных общин Ливана - православные, греко-католики, мусульмане-шииты и мусульмане-сунниты. Археологический парк находится в центре старого Бейрута, на западе Ливана. Со всех сторон он окружен тремя соборами - католическим храмом Сент-Жорж, элладской православной святыней Сент-Жорж, армянским католическим собором и тремя мечетями. На территории археологического парка обнаружены следы пребывания минимум пятнадцати древних цивилизаций - эгипетской, римской, византийской, персидской, Аббасидской, мамлюкской, Османской, французской колониальной и ливанской. В центре Сада Прощения находится древний храм Богоматери Света, который в 2005 году был реконструирован под небольшую часовню Девы Марии".

Говоря об исследовании памятников археологии, ученые выделяют различные стадии, и отмечают, что в границах одного археологического комплекса могут располагаться объекты, которые находятся на различных стадиях исследования, и это определяет возможность проведения широкого спектра мероприятий археологического туризма и научной деятельности.

Наиболее всеобъемлющим и удобным видом музеефикации ряд исследователей считает создание археологических и этнографических парков. Говоря о подобных парках, другой российский исследователь Елена Семёнина пишет: "Подобного рода парки становят-

ся важным экономическим ресурсом развития страны. Для развития городов выгодно иметь такой туристический объект, так как в процессе функционирования он неизбежно обращает туристическую инфраструктуру - гостиницами, музейами, кафе, магазинами, удобными транспортными узлами, современной железнодорожной станцией, речными вокзалами, автобусными станциями и автомобильными парковками. Археолого-этнографический парк на территории города может стать крупным центром, определяющим в дальнейшем развитие города и региона в целом"

Археолого-этнографические парки рассматриваются в качестве мощных природных комплексов, способных обеспечить население области всеми спектрами рекреационных функций, а также крупных научно-исследовательских центров, создание которых может повлечь за собой ряд новых открытий в разных отраслях науки.

Заявить о себе всему миру

В результате исследований, которые на протяжении долгих лет велись учеными-археологами на территории нашей страны, бы-

ли обнаружены памятники и стоянки, датируемые различными периодами истории. Уникальным археологическим памятником пещерного типа, свидетельствующим о том, что Азербайджан является одним из древнейших регионов расселения людей на Земле, является Азыыхская пещера (близ города Физули), в которой в 1968 году был обнаружен фрагмент челюсти первобытного человека. Расположенные в различных регионах нашей страны археологические памятники, немалое количество которых являются памятниками всемирного значения, создают предпосылки для их музеефикации и последующего развития археологического туризма.

К сожалению, в настоящее время ряд археологических памятников Азербайджана находится под оккупацией. Вооруженная агрессия Армении нанесла огромный ущерб культурному наследию, расположенному в Карабахе и прилегающих к нему районах. Несмотря на ряд международных конвенций, гарантирующих сохранность памятников материальной культуры во время вооруженных конфликтов и войн, в результате оккупации этих территорий исторические и архитектурные памятники, музеи, библиотеки подверглись разграблению и уничтожению.

В свете последних событий изучение и пропаганда археологического наследия республики, наглядно свидетельствующего о различных периодах истории, обретает большую актуальность, ведь этими находками Азербайджан заявляет о себе всему миру. В этом плане трудно переоценить некоторые масштабные мероприятия - создание археологических парков в заповедниках "Гала" и "Ичеришехер", государственных историко-культурных заповедников "Чирагтала-Шабран", "Древнего города Шамкир" и "Средневекового города Агсу". Кроме того, продолжается работа над созданием археологических парков вокруг Гянджи (комплекс курганов) и в Товузе ("Гейтепе").

Археологические раскопки в нашей стране ведутся постоянно, причем организуются также и совместные экспедиции, в которых принимают участие как отечественные ученые, так и их зарубежные коллеги. В различные годы стараниями блестящей плеяды ученых-археологов был пролит свет на многие неизвестные страницы нашей истории. И сегодня Институт археологии и этнографии НАНА, в котором сосредоточен основной потенциал занятых в данной сфере исследователей, продолжает свою успешную деятельность, в результате которой обнаруживаются уникальные артефакты.

Безусловно, формирование археологического туризма, игнорировать возможности которого просто недопустимо, тем более для Азербайджана, отличающегося многообразием своего археологического наследия, будет способствовать как пропаганде культурного наследия нашего народа, так и развитию экономики страны.

Назмин ДЖАФАРОВА,
доктор философии по
искусствоведению

Строго в рамках закона

Экономисты изучили последствия неформальной занятости

Общественное объединение "Центр социально-экономических и экологических исследований" реализует проект "Социально-экономические последствия неформальной занятости", выигравший грантовый конкурс, объявленный Советом государственной поддержки неправительственных организаций при Президенте Азербайджанской Республики совместно с Министерством труда и социальной защиты. Руководитель проекта - директор Института экономики НАНА доктор экономических наук профессор Назим Иманов.

Эксперт проекта, ведущий научный сотрудник Института экономики доктор философских наук доцент Махир Зейналов сообщил, что книга "Социально-экономические последствия нефор-

мальной занятости" будет издана в рамках четырехмесячного проекта, который стартовал 1 июля. К написанию книги, кроме Зейналова, привлечены известные азербайджанские специалисты в этой области - доктора экономических наук доценты Аллахъяр Мурадов и Расмия Абдуллаева. Книга будет распространена в высших учебных заведениях страны.

Махир Зейналов подчеркнул также важность просвещения населения в вопросах борьбы с неформальной занятостью - неформально вовлеченные люди часто не знают, каких социальных прав они

лишиены. Поэтому основная цель проекта - повышение осведомленности и пропаганда в этой сфере.

Как известно, одна из основных целей и задач Плана действий по реализации Стратегии занятости на 2020-2025 годы - предотвращение неформальной занятости, предусматривающее реализацию комплексных мер, совершенствование нормативно-правовой базы, администрирования, усиление мер контроля, создание системы мониторинга и оценки, организацию информации и пропаганды.

По словам эксперта, причины неформальной занятости различны, и связаны в большинстве своем с экономическим, социальным и административным управлением. В прошлом лазейки в законе, слабый надзор, отсутствие каких-либо административных санкций, нежелание работников заключать контракты с работодателями и их неже-

ление регистрировать рабочие места создавали условия для неформальной занятости. "В последние годы, - отметил Махир Зейналов, - улучшение деловой среды и развитие предпринимательства в Азербайджане положительно сказалось на сокращении неформальной занятости и легализации рабочих мест, а также на регистрации новых рабочих мест, которые оцениваются как положительный фактор социально-экономического развития. Предприниматели, осознавая свою социальную ответственность, должны ликвидировать неформальную занятость и формализовать рабочие места в соответствии с требованиями действующего законодательства".

Неформальная занятость, продолжил далее учений, не только способствует распространению теневой экономики в стране и отрицательно сказывается на конку-

рентной среде, но также нарушает трудовые и социальные права работников, исключает их из системы социального страхования и, следовательно, будущего социального обеспечения, а также снижает налоговые поступления. "Поэтому усиление мер по предотвращению неформальной занятости является одним из основных приоритетов государства. Следовательно, наемные работники и работодатели должны одинаково активно бороться с неформальной занятостью и легализовать неформальную занятость. Помимо мер ответственности в борьбе с неформальной занятостью, в Азербайджане сформированы серьезные механизмы для стимулирования перехода от неформальной занятости к формальной", - резюмировал учений.

Галия АЛИЕВА

Редакционная коллегия:

Рамиз Мехтиев, Иса Габибейли, Ибрагим Гулиев,
Тофик Нагиев, Дильгам Тагиев, Наргиз Паشاева, Ирада Гусейнова,
Расим Алигулиев, Аминага Садыгов, Исмаил Гаджиев, Fuad Aliyev,
Джамиль Алиев, Говхар Бахшалиева

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул. Истиглалийят, 30, Президиум НАНА

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Газета набирается в редакции и печатается в издательстве "Азербайджан".

Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Заказ: 2357

Тираж: 2000